

Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής (ΕΕΕΠ)
eesp.pspa.uoa.gr
Email:
Τηλ:

Αρχείο
στο γινεώ' εαίμερο

1

85

Ενημερωτικό Δελτίο

για τις

ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ: 602

Τεύχος 74, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2011

Π.Κ. Ιωακειμίδης, «Η δημοκρατία στην Ευρώπη»	1
Επισκόπηση	2
Φάκελος: «Οι Σύνοδοι Κορυφής του Οκτωβρίου και η κρίση στην ευρωζώνη»	5
Τύπος - Ελληνικός - Ξένος	18
Τεκμηρίωση	26
Εκδηλώσεις	30

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΕΕΠ)
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Αιόλου 42-44, 105 60 Αθήνα.**

Το Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής (ΕΕΕΠ) ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 2002 βάσει του Προεδρικού Διατάγματος 278/2002 στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Πρόκειται για έναν ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ερευνητικό και εκπαιδευτικό φορέα που λειτουργεί εντός Πανεπιστημίου διατηρώντας, ωστόσο, ευρεία διοικητική και οικονομική αυτονομία.

Το Εργαστήριο στοχεύει τόσο στην εξειδικευμένη μελέτη και διακλαδική προσέγγιση του φαινομένου της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης όσο και στην προώθηση του διαλόγου σε επιστημονική βάση. Έχει ως αποστολή τη συστηματική παρακολούθηση, ανάλυση, ερμηνεία και αξιολόγηση των εξελίξεων στον Ευρωπαϊκό χώρο, τη συνεργασία και ανταλλαγή επιστημονικών γνώσεων με άλλα ακαδημαϊκά ή ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό, τη συμμετοχή σε εθνικά, κοινοτικά ή διεθνή προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης προσωπικού, την ανάπτυξη προγραμμάτων διδασκαλίας και τη διεξαγωγή βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας, την οργάνωση σεμιναρίων, συμποσίων, συνεδρίων, διαλέξεων, καθώς και την πραγματοποίηση δημοσιεύσεων και εκδόσεων.

Διευθυντής Εργαστηρίου: Καθηγητής Π.Κ. Ιωακειμίδης
Υπεύθυνη Ερευνητικής και Διαχειριστικής Στήριξης Εργαστηρίου:
Κλεοπάτρα Ματσουκά

Επιστημονικό Συμβούλιο: Π. Κ. Ιωακειμίδης, Π. Καζάκος, Ν. Μαραβέγιας,
Μ. Τσινισιζέλης, Κ. Υφαντής, Ι. Υφαντόπουλος, Π. Βαρβαρούσης, Σ. Βέρνου,
Ε. Δούση, Ν. Κουτσιαράς.

Με το Εργαστήριο συνεργάζονται επίσης μέλη ΔΕΠ άλλων Πανεπιστημίων

Μηνιαία Έκδοση

Ιδιοκτήτης : Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Αιόλου 42-44, 105 60 Αθήνα
Εκδότης (& Επιστημονικός Υπεύθυνος Δελτίου) : Π. Κ. Ιωακειμίδης, Διευθυντής
Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Αιόλου 42-44, 105 60 Αθήνα.
Συντακτική ομάδα: Δρ. Άννα Βαλλιανάτου (& υπεύθυνη σύνταξης), Κλεοπάτρα Ματσουκά,
Δρ. Μαρίνα Πετρέλλη.

Για τυχόν παρατηρήσεις και σχόλια:

Π.Κ. Ιωακειμίδης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος ΔΣ ΕΛΙΑΜΕΠ.

«Η δημοκρατία στην Ευρώπη»

Τα όσα (τραγικά και κωμικά) συνέβησαν τις τελευταίες μέρες στη χώρα γύρω από τις σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και το «πακέτο στήριξης» (ανακοίνωση δημοψηφίσματος και ματαιώσή του, απαίτηση γραπτών εγγυήσεων σεβασμού των δεσμεύσεων και οι αντιδράσεις που προκάλεσε) αναδεικνύουν ένα θεμελιακό πρόβλημα του Ευρωπαϊκού πολιτικού συστήματος. Το πρόβλημα αυτό έγκειται στο γεγονός ότι ενώ οι καίριες αποφάσεις οικονομικής πολιτικής λαμβάνονται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα όργανα της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο Υπουργών, Eurogroup, κ.ά.) η νομιμοποίησή τους θα πρέπει να γίνει σε εθνικό επίπεδο, από τα εθνικά πολιτικά συστήματα και θεσμούς δηλαδή. Εδώ έχουμε μια βασική αντίφαση και ασυμμετρία. Έχουμε με άλλα λόγια ένα Ευρωπαϊκό σύστημα λήψης αποφάσεων και διαμόρφωσης πολιτικής, αλλά δεν έχουμε Ευρωπαϊκή δημοκρατία. Η δημοκρατία παραμένει εθνική δημοκρατία που λειτουργεί στο πλαίσιο των εθνικών κρατών – μελών με τους επιμέρους κανόνες που ορίζει η συνταγματική τάξη των κρατών – μελών. Το φαινόμενο αυτό συνιστά τη βασική εκδοχή του περιφημου «δημοκρατικού ελλείμματος» σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) και η άμεση εκλογή των μελών του από το εκλογικό σώμα το οποίο (υποτίθεται) θα κάλυπτε και θα ακύρωνε το «έλλειμμα» αυτό δεν μπόρεσε να επιτελέσει αυτό το ρόλο (και σε σημαντικό βαθμό δεν του επιτρέπει να πράξει κάτι τέτοιο). Δεν μπόρεσε να συνδέσει τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς με την ευρύτερη Ευρωπαϊκή κοινωνία. Από μια άλλη πλευρά, η ανάληψη της Πρωθυπουργίας σε Ελλάδα και Ιταλία από κατά βάση τεχνοκράτες (υψηλού κύρους και ικανοτήτων -Α Παπαδήμο και Μ. Μόντι αντίστοιχα) έχει επίσης ανοίξει μια συζήτηση για τη σχέση Ευρωπαϊκού συστήματος και εθνικών δημοκρατικών συστημάτων.

Η απουσία Ευρωπαϊκής δημοκρατίας οφείλεται βασικά στην απουσία «Ευρωπαϊκού δήμου», ενός λίγο – πολύ ενιαίου Ευρωπαϊκού εκλογικού σώματος. Όλες οι μέχρι τώρα προσπάθειες για τη διάπλαση του Ευρωπαϊκού δήμου και της Ευρωπαϊκής ταυτότητας έχουν παταγωδώς αποτύχει, δυστυχώς. Το θλιβερότερο δε είναι ότι η τρέχουσα κρίση στην Ευρωζώνη και οι προσπάθειες που έγιναν για την αντιμετώπιση της με τα «πακέτα διάσωσης» έχουν συμβάλει προς την κατεύθυνση της απόκλισης παρά της σύγκλισης απόψεων, στάσεων, αντιλήψεων ανάμεσα στους λαούς των κρατών – μελών της Ένωσης σε μια λογική δηλ. διάπλασης του Ευρωπαϊκού δήμου, εκλογικού σώματος. Τα εκλογικά σώματα, π.χ. όπως αυτά της Γερμανίας, Ολλανδίας, Φινλανδίας και όχι μόνο, ανοιχτά τάσσονται στην πλειοψηφία τους ενάντια στις προσπάθειες στήριξης της Ελλάδας και άλλων χωρών – μελών της νότιας, Μεσογειακής Ευρώπης. Τάσσονται με άλλα λόγια, ενάντια στην εκδήλωση της αναγκαίας αλληλεγγύης που συνιστά (ή οφείλει να συνιστά) τον ακρογωνιαίο λίθο του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Το αποτέλεσμα είναι ότι το «έλλειμμα νομιμοποίησης» οξύνεται και οι προοπτικές για βαθύτερη πολιτική ενοποίηση (Πολιτική Ένωση) και Ευρωπαϊκή δημοκρατία να καθίστανται πολύ δυσκολότερες. Κάτω από τις συνθήκες αυτές είναι αναπόφευκτο να αναζητείται «συνολική νομιμοποίηση» σε επίπεδο εθνικών πολιτικών συστημάτων και θεσμών.

Ωστόσο στη διαδικασία αυτή αναπόφευκτα επίσης αναδεικνύονται όλα τα παθογενή στερεότυπα μιας εθνικής πολιτικής διαδικασίας, ιδιαίτερα σε χώρες – μέλη όπως η Ελλάδα. Και το ιδιαίτερα παθογενές στερεότυπο μορφοποιείται γύρω από τον

άξονα της εθνικής κυριαρχίας. Ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας, η δημόσια συζήτηση γύρω από τα όρια της εθνικής κυριαρχίας στο πλαίσιο της Ένωσης προσλαμβάνει ολοένα και περισσότερο αντιφατικό χαρακτήρα. Έτσι ενώ έχουμε εκχωρήσει σημαντικό μέρος της κυριαρχίας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως αναπόφευκτη συνέπεια της θεσμικής συμμετοχής μας σε αυτή (για τη δημιουργία «της συλλογικής Ευρωπαϊκής κυριαρχίας») εμφανιζόμαστε τώρα να έχουμε προβλήματα με την εκχώρηση πρόσθετου μέρους προκειμένου να διασωθεί η χώρα και να προχωρήσει η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση προς την κατεύθυνση της βαθύτερης οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης, αν και εμφανιζόμαστε υπέρμαχοι της βαθύτερης ενοποίησης.

Το πρόβλημα επομένως της δημοκρατίας και της νομιμοποίησης έχει τις Ευρωπαϊκές αλλά και εθνικές διαστάσεις, αντιφάσεις και αδιέξοδα ίσως. Η άρση όλων αυτών συνιστά τελικά προϋπόθεση για την επιβίωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και της Ελλάδας ως χώρας – μέλους της Ένωσης. Η Ε.Ε. δεν μπορεί να συνεχίσει να λαμβάνει αποφάσεις χωρίς επαρκή δημοκρατική νομιμοποίηση.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

«Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο δέσμης νομοθετικών μέτρων για την πολιτική συνοχής κατά την περίοδο 2014 έως 2020.»¹

Η πολιτική της Ε.Ε. για τη συνοχή αποτελούσε μια δύναμη αλλαγής κατά την περασμένη δεκαετία συμβάλλοντας πραγματικά στη σύγκλιση και την ανάπτυξη στην Ε.Ε. και δημιουργώντας άμεσα πάνω από ένα εκατομμύριο θέσεις εργασίας, επενδύοντας στην κατάρτιση για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας άνω των δέκα εκατομμυρίων ατόμων, συγχρηματοδοτώντας την κατασκευή άνω των 2.000 χλμ αυτοκινητοδρόμων και 4.000 χλμ σιδηροδρομικών γραμμών και δημιουργώντας τουλάχιστον 800.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Για να συνεχίσει το έργο αυτό στο μέλλον και να ενισχύσει την επικέντρωση στις ευρωπαϊκές οικονομικές προτεραιότητες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο δέσμης νομοθετικών μέτρων για την

πολιτική για τη συνοχή κατά την περίοδο 2014 έως 2020. Αυτή η δέσμη έχει σχεδιαστεί ώστε να ενισχύσει την ανάπτυξη και την απασχόληση ανά την Ευρώπη, στοχοθετώντας τις επενδύσεις της Ε.Ε., καθώς και για να εξασφαλίσει ότι οι επενδύσεις της Ε.Ε. στοχεύουν στην ατζέντα της Ευρώπης για ανάπτυξη και απασχόληση («Ευρώπη 2020»).

Η ενασχόληση σε λιγότερες επενδυτικές προτεραιότητες, σύμφωνα με τους εν λόγω σκοπούς, θα βρίσκεται στο επίκεντρο των νέων συμβάσεων εταιρικής σχέσης, που τα κράτη μέλη θα συνάψουν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θα θέσουν σαφείς στόχους και θα διατηρήσουν μια εφεδρεία χρηματοοικονομικών επιδόσεων για να επιβραβεύσουν περιφέρειες που επιτυγχάνουν τα καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά στην επίτευξη των στόχων τους. Για να εξασφαλιστεί ότι ο αντίκτυπος των επενδύσεων της Ε.Ε. στην ανάπτυξη και την απασχόληση δεν θα υπονομευθεί από μη υγιείς μακροοικονομικές πολιτικές ή από αδύναμη διοικητική ικανότητα, η Επιτροπή δύναται να ζητήσει την αναθεώρηση προγραμμάτων ή να

αναστείλει τη χρηματοδότηση, αν δεν αναληφθούν διορθωτικές ενέργειες.

Ο αντίκτυπος των ταμείων θα ενισχυθεί επίσης μέσω της απλοποίησης και εναρμόνισης των κανόνων των διαφόρων ταμείων, συμπεριλαμβανομένων του Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης και του Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας. Ένα σύνολο κανόνων για πέντε διαφορετικά ταμεία. Και μια πλέον ολοκληρωμένη προσέγγιση θα εξασφαλίσει ότι τα διάφορα ταμεία εξυπηρετούν συνεπείς σκοπούς και ενισχύουν αμοιβαία τον αντίκτυπό τους.

Οι σημερινές προτάσεις θα δώσουν ώθηση ειδικότερα στις κοινωνικές επενδύσεις, δίνοντας στους ανθρώπους τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις μελλοντικές προκλήσεις της αγοράς εργασίας, με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση και το νέο Πρόγραμμα για την Κοινωνική Αλλαγή να συμπληρώνουν και να ενισχύουν το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Ο Johannes Hahn, αρμόδιος Επίτροπος για την περιφερειακή πολιτική, δήλωσε τα ακόλουθα: «Η πολιτική για τη συνοχή έχει ήδη συμβάλει πολύ στην ανάπτυξη της ευημερίας στην Ε.Ε. Όμως, δεδομένης της οικονομικής κρίσης, πρέπει τώρα να καταστεί η κινητήριος δύναμη για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Οι προτάσεις μας θα συμβάλουν ώστε τα ταμεία της Ε.Ε. να λειτουργήσουν ακόμη πιο καλά. Στοχεύοντας σε επενδύσεις σε βασικούς τομείς για την ανάπτυξη - μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), καινοτομία, ενεργειακή απόδοση - θα επιτύχουμε μεγαλύτερο αντίκτυπο. Και εκσυγχρονίζοντας την πολιτική με όρους που εξασφαλίζουν επιδόσεις και αποτελέσματα, κίνητρα για όσους επιτυγχάνουν αποτελεσματικότερα τους στόχους και απλοποιημένες διαδικασίες»

Φθινοπωρινές προβλέψεις: Η οικονομία της Ε.Ε. σε «επικίνδυνο έδαφος»²

Σύμφωνα με δηλώσεις της Ε. Επιτροπής στις 10 Νοεμβρίου, από την περασμένη άνοιξη η κατάσταση της ευρωπαϊκής οικονομίας έχει επιδεινωθεί δραματικά και η ανάπτυξη έχει φτάσει σε τέλος. Η Ένωση θα μπορούσε εύκολα να διολισθήσει και πάλι σε ύφεση, αν υπάρξουν περαιτέρω «δυσμενείς εξελίξεις». Μετά τη δημοσίευση των φθινοπωρινών οικονομικών προβλέψεων της Ε.Ε., ο αρμόδιος Επίτροπος Olli Renh δήλωσε ότι η οικονομία της Ε.Ε. κινείται σε επικίνδυνο έδαφος. Το τελευταίο τρίμηνο του 2011 υπάρχει η ένδειξη «ουδεμία» στην ανάπτυξη ενώ οι προβλέψεις για το 2012 έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω κατά 1,25 ποσοστιαίες μονάδες, σε μόλις 0,5%, τόσο στην Ε.Ε. όσο και στην ευρωζώνη. Η τριμηνιαία αύξηση το 2012 θα αυξηθεί από μηδέν σε 0,4 στο τέλος του επόμενου έτους και στη συνέχεια θα παραμείνει στον ίδιο ρυθμό όλο το 2013.

Σύμφωνα με τις ενδείξεις της εγχώριας ζήτησης κυρίως στις βασικές χώρες της ευρωζώνης, είχε προβλεφθεί από την Ε. Επιτροπή ότι την άνοιξη θα υπήρχε μέτρια ανάκαμψη. «Αυτές οι ελπίδες διαψεύστηκαν», με την εγχώρια ζήτηση να συρρικνώνεται. Φοβούμενοι ότι θα χάσουν τη δουλειά τους - αν δεν την έχουν χάσει ήδη- οι καταναλωτές μειώνουν τις δαπάνες στην προσπάθεια να πληρώσουν τα χρέη των νοικοκυριών. Οι εταιρείες φοβούνται ότι, υπό τις σημερινές συνθήκες, δε θα επωφεληθούν από νέες επενδύσεις και είναι πιο σφικτές, γεγονός που στην ουσία αποτελεί ένα χτύπημα στις επενδύσεις. Παρά το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις βρίσκονται σε «γενικά ισχυρή οικονομική

² <http://euobserver.com/19/114244>

¹ http://ec.europa.eu/ellada/news/news/201110_06_regio_el.htm

θέση» και μπορούν να δανείζονται με πολύ χαμηλά ποσοστά, περιορίζονται στα μετρητά και αρνούνται να επενδύσουν. Οι τράπεζες από την πλευρά τους είναι όλο και πιο απρόθυμες να δανείσουν και οι συντάκτες της έκθεσης προειδοποιούν ακόμη και για μια πιθανή πιστωτική κρίση στις αρχές του επόμενου έτους. Εν τω μεταξύ η άσχημη κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας δείχνει ότι οι αγορές έχουν αποδυναμωθεί στον τομέα των εξαγωγών. Η ανάκαμψη των ΗΠΑ ανακόπηκε το καλοκαίρι ενώ η ανάπτυξη των αναδυόμενων οικονομιών μετριάσθηκε. Μια «επίπεδη» πραγματική οικονομία, με εύθραυστα δημόσια οικονομικά και έναν τραπεζικό τομέα που έχει ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης έχουν αρχίσει να δημιουργούν εμπόδια και οδηγούν σε «φαύλο κύκλο». Η ανάλυση προβλέπει ότι η αβεβαιότητα στις αγορές σε ό,τι αφορά στην κρίση της ευρωζώνης, που καταστρέφει την εμπιστοσύνη και εντείνει την αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές, θα μειωθεί σταδιακά εφόσον εφαρμόζονται τα μέτρα λιτότητας και οι διαρθρωτικές πολιτικές. Επίσης, μόλις διαλυθεί η «αβεβαιότητα», η Γερμανία θα γνωρίσει και πάλι «ισχυρή ανάπτυξη» κατά το τέταρτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Όμως την ίδια στιγμή, η έκθεση αναφέρει ότι αυτά τα μέτρα βαρύνουν την εγχώρια ζήτηση και θα έχουν ένα σχετικά αρνητικό αντίκτυπο το 2012.

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά το έγγραφο με τις Οικονομικές Προβλέψεις της Ε. Επιτροπής, το αντίδοτο είναι τόσο κακό όσο η νόσος: η λιτότητα είναι απαραίτητη για να τερματιστεί η αβεβαιότητα αλλά ασκεί πίεση και στη ζήτηση της αγοράς. Και η πτωτική επίδραση στο ΑΕΠ, ως αποτέλεσμα της λιτότητας, είναι πιθανό να είναι ακόμα πιο βαθιά από ό,τι τα στοιχεία της έκθεσης, καθώς νέες περικοπές δαπανών και μέτρα διαρθρωτικής προσαρμογής αναμένεται να ανακοινωθούν σε Γαλλία και Ιταλία, ενώ μια πιθανή αλλαγή στην ισπανική διοίκηση θα εντείνει την υφιστάμενη λιτότητα. Η Γαλλία από την πλευρά της, έχει πληγεί από κακές εταιρικές επενδύσεις (με την ιδιωτική κατανάλωση να έχει επηρεαστεί σε μικρότερο βαθμό), γεγονός που οδηγεί σε συρρίκνωση στο τέλος του τρέχοντος έτους. Μέτρια ανάπτυξη αναμένεται να υπάρχει κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2012. Η οικονομία της Ιταλίας θα συρρικνωθεί κατά την αλλαγή του έτους. Και η οικονομία της Ισπανίας θα παραμείνει στάσιμη στα τέλη του 2011 και τις αρχές του 2012, πριν από την σταδιακή επιστροφή της ανάπτυξης. Το Ηνωμένο Βασίλειο όπως και η Ισπανία θα παραμείνουν στάσιμες στα τέλη του 2011 και το πρώτο εξάμηνο του επόμενου έτους, ενώ η Πολωνία θα βιώσει μια συγκριτικά «ήπια» επιβράδυνση ως το τέλος του τρέχοντος έτους.

ΦΑΚΕΛΟΣ
ΟΙ ΣΥΝΟΔΟΙ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Στο τέλος του Οκτωβρίου 2011 έλαβαν χώρα δύο Σύνοδοι Κορυφής της Ε.Ε.: μια στις 23 Οκτωβρίου 2011 και μια δεύτερη έκτακτη στις 26/27 Οκτωβρίου με θέμα την κρίση στην Ευρωζώνη και την αντιμετώπισή της.

A. Η ΕΚΤΑΚΤΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΩ (26-27/10/2011)

«Η πολύπλοκη λύση μιας μαραθώνιας Συνόδου Κορυφής»³

Ο συμβιβασμός που επιτεύχθηκε από τους ηγέτες της Ε.Ε. σχετικά με τα τρία βασικά ζητήματα που συζητήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στη Σύνοδο Κορυφής της ευρωζώνης στις 26/27 Οκτωβρίου - δηλαδή την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους, την αξιοποίηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και την τραπεζική ανακεφαλαιοποίηση - είναι δύσκολο να αξιολογηθεί. Χρειάζεται να διερευνηθεί μια σειρά κρίσιμων λεπτομερειών καθώς ο τρέχων συμβιβασμός αφήνει πολλά αναπάντητα ερωτήματα ενώ δεν είναι σαφές εάν θα αντέξει στον χρόνο. Το τελικό αποτέλεσμα μιας άνευ προηγουμένου μαραθώνιας Συνόδου Κορυφής, με δυο Ευρωπαϊκά Συμβούλια και δύο συναντήσεις κορυφής της ευρωζώνης εντός τεσσάρων ημερών, έχει προσθέσει μια σειρά παραμέτρους σε μια ήδη πολύ σύνθετη «συνταγή» αντιμετώπισης της κρίσης. Αλλά δεν είναι καθόλου σαφές αν το τελικό πακέτο θα μπορέσει να ενισχύσει την εμπιστοσύνη και να δώσει τις κατευθυντήριες γραμμές κατά τις επόμενες εβδομάδες και μήνες. Από την άλλη πλευρά, οι θεσμοί της Ε.Ε. και οι κυβερνήσεις της ευρωζώνης - με επικεφαλής τη Γερμανία και τη Γαλλία - εμφανίζονται πλέον περισσότερο αποφασισμένοι να ξεπεράσουν την κρίση.

Ωστόσο, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, η ανάλυση των τριών βασικών στοιχείων του συμβιβασμού δείχνει ότι η Ε.Ε. δεν έχει ακόμη κατορθώσει να χαράξει το συνολικό, φιλόδοξο και πειστικό τελικό οδικό χάρτη που θα περιλαμβάνει όλες τις λεπτομέρειες που απαιτούνται για τη διαχείριση της κρίσης. Όσον αφορά στην αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους οι ηγέτες της Ε.Ε., μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις, κατέληξαν σε συμφωνία επί της αρχής με τους ιδιώτες επενδυτές όσον αφορά ένα «εθελοντικό» κούρεμα της ονομαστικής αξίας των ελληνικών ομολόγων ύψους 50%, ένα σημαντικά μεγαλύτερο συμβιβασμό από την συμφωνία της 21ης Ιουλίου. Ωστόσο, οι εκπρόσωποι της Ε.Ε. και του Διεθνούς Χρηματοπιστωτικού Ινστιτούτου (IIF) πρέπει να καθορίσουν τους συγκεκριμένους όρους της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα (PSI), η οποία αποσκοπεί στη μείωση του ελληνικού χρέους που κατέχουν οι ιδιώτες κάτοχοι ομολόγων κατά €100, περίπου, δισ. ευρώ. Σε αυτήν την κατάσταση είναι αδύνατο να εκτιμηθεί πόσοι ιδιώτες δανειστές θα τηρήσουν τη νέα συμφωνία, αν οι όροι της είναι «λιγότερο ελκυστικοί» από αυτούς της προηγούμενης συμφωνίας.

³ Ελεύθερη μετάφραση της Ανάλυσης του Janis A. Emmanouilidis, "The complex end of a summit marathon", 27/10/2011, www.epc.eu από την ομάδα του Δελτίου.

Συνολικά, η νέα συμφωνία PSI έχει ως στόχο να επιτευχθεί μείωση του συνολικού δείκτη δημόσιου χρέους στην Ελλάδα στο 120% από το 2020. Αλλά θα καταστήσουν τα «PSI+» (ή «PSI 2») το επίπεδο του ελληνικού χρέους ουσιαστικά βιώσιμο αν παραμείνει πολύ πάνω από 100%; Αυτό θα εξαρτηθεί, σε μεγάλο βαθμό, από το κατά πόσον η Ελλάδα θα πετύχει γρήγορα ένα πρωτογενές πλεόνασμα και αν τελικά θα ενταχθεί σε μια πορεία οικονομικής ανάκαμψης. Τα μέλη της ευρωζώνης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) εμφανίζονται πρόθυμα να δώσουν πρόσθετη χρηματοδότηση μέχρι και €100 δισ. έως το 2014. Σε μια προσπάθεια να αποτραπεί η μετακίνηση της κρίσης του χρέους στον τραπεζικό τομέα, οι 27 ηγέτες της Ε.Ε. συμφώνησαν να προβούν στην ανακεφαλαιοποίηση μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζών, οι οποίες θα κληθούν να αυξήσουν τα βασικά ποσοστά κεφαλαίου (βασική πρώτη βαθμίδα) σε 9% από τα μέσα του 2012. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου απαιτεί από τις τράπεζες την επιδίωξη της αύξησης του κεφαλαίου συνολικού ύψους €108 δισ., σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ε.Ε. Αλλά είναι αυτός ο αριθμός ρεαλιστικός; Δε θα πρέπει τα κεφάλαια να είναι σημαντικά υψηλότερα, όπως φαίνεται να δείχνουν οι αριθμοί του ΔΝΤ και άλλοι υπολογισμοί; Επιπλέον, υπάρχει ο κίνδυνος η αύξηση κεφαλαίου να ασκήσει μεγάλη περαιτέρω πίεση σε ορισμένες χώρες της Ευρωζώνης, αν πρέπει να παρέχουν (επιπλέον) χρήματα για να στηρίξουν τις τράπεζες τους. Και τέλος, το σχέδιο ανακεφαλαιοποίησης θα μπορούσε να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην «πραγματική οικονομία», εάν οι τράπεζες αναγκαστούν να μειώσουν τις δυνατότητες δανεισμού.

Τέλος, οι ηγέτες της Ε.Ε. συμφώνησαν σε δύο βασικές επιλογές για την ενίσχυση των πόρων του EFSF. Η πρώτη επιλογή προβλέπει την παροχή πιστωτικής ενίσχυσης νέων χρεών από χώρες της ευρωζώνης, ένα είδος συστήματος ασφάλισης που εγγυάται ένα ορισμένο ποσοστό χρέους (το οποίο, κατά πάσα πιθανότητα, θα κυμαίνεται στο 20-25%) από τις χώρες που κινδυνεύουν. Η δεύτερη επιλογή περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός ή περισσότερων οχημάτων ειδικής χρήσης που θα είναι θέση να παράσχουν πρόσθετη ρευστότητα από τα ιδιωτικά και δημόσια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τους επενδυτές. Επιπλέον, η ευρωζώνη θα εξετάσει πώς μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω τον EFSF μέσα από μία πιο στενή συνεργασία με το ΔΝΤ, και ως εκ τούτου με την εξεύρεση νέων μέσων για την προσέλκυση κυρίως μη ευρωπαϊκών κεφαλαίων.

Όσον αφορά στο νέο μηχανισμό ασφάλισης, δεν είναι σαφές αν ποσοστά ύψους 20-25% θα είναι επαρκή για να προσελκύσουν τους επενδυτές να αγοράσουν ομόλογα, δεδομένου ότι το ελληνικό παράδειγμα δείχνει ότι ένα πολύ υψηλότερο ποσοστό «κουρέματος» είναι πιθανό σε περίπτωση μια συντεταγμένης χρεοκοπίας. Όσον αφορά στη δεύτερη επιλογή και την ιδέα της ενίσχυσης της συμμετοχής του ΔΝΤ, απομένει να διερευνηθεί αν οι ιδιώτες και οι δημόσιοι επενδυτές θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να επενδύσουν ή να δανείζουν περισσότερα χρήματα. Επιπλέον, δεν είναι σαφές κατά πόσον αυτό θα πείσει τις αγορές ότι το EFSF θα είναι σε θέση να προσφέρει μια αρκετά μεγάλη ρευστότητα σε όλες τις χώρες της ευρωζώνης που είναι σε κίνδυνο. Κατά συνέπεια, η ιδέα να μετατραπεί το EFSF (και αργότερα ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας-ΕΜΣ) σε τράπεζα - η οποία προωθείται από τη Γαλλία - θα μπορούσε να επιστρέψει στο διαπραγματευτικό τραπέζι δίνοντας μεγάλη ώθηση στον EFSF / ΕΜΣ.

Μια πρώτη ανάλυση της Συνόδου Κορυφής για το ευρώ δείχνει ότι η συμβιβαστική λύση που επιτεύχθηκε κρύβει πολλές ασάφειες ενώ δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους, η ενίσχυση του EFSF και η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών θα έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ωστόσο,

την ίδια στιγμή, υπάρχει μια σειρά από θεμελιώδεις θετικές εξελίξεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Φαίνεται ότι, πλέον, έχουν όλοι αντιληφθεί τη σοβαρότητα της κρίσης, η οποία όχι μόνο θέτει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του κοινού νομίσματος, αλλά θέτει και υπό αμφισβήτηση τις βασικές αρχές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σε σύγκριση με την κατάσταση που επικρατούσε πριν από ένα χρόνο στην Ευρώπη και παγκοσμίως, εκτιμάται πλέον ότι το ευρώ «είναι πολύ μεγάλο για να αποτύχει» (*“too big to fail”*). Αυτό είναι θετικό καθώς ενισχύει την πίεση στις κυβερνήσεις της Ε.Ε. και στα θεσμικά όργανα για την ανάληψη πιο τολμηρής δράσης και, κατά συνέπεια, αυξάνει τις πιθανότητες να ξεπεραστεί τελικά η κρίση του δημόσιου χρέους.

Ωστόσο, μακροπρόθεσμα, είναι αναγκαία η ευαισθητοποίηση των ενδεχόμενων παράπλευρων απωλειών αυτής της κρίσης: ακούσιες και απρόβλεπτες οικονομικές, πολιτικές ή / και κοινωνικές συνέπειες τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι οποίες δεν είναι πάντα άμεσα αντιληπτές, αλλά θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη συνολική ικανότητα της Ένωσης να αντιμετωπίσει τις τρέχουσες και τις μελλοντικές προκλήσεις. Βιώνουμε ήδη επικίνδυνες δοκιμασίες: την άνοδο του λαϊκιστικού ευρωσκεπτικισμού, του τοπικισμού και του εθνικισμού, προάγγελων μιας βαθιάς κρίσης της δημοκρατίας και της αυξανόμενης δυσπιστίας και διαίρεσης μεταξύ των εθνικών κρατών. Αυτά τα φαινόμενα ενισχύθηκαν από την κρίση και, πιθανότατα, θα ταλανίζουν την Ε.Ε. για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Στο πιο άμεσο μέλλον, ένας πολιτικός κίνδυνος θα μπορούσε να υπονομεύσει ουσιαστικά τη διάσωση του συνόλου της ευρωζώνης: ο κίνδυνος ενός δομικού διαχωρισμού ανάμεσα στη Γερμανία και τη Γαλλία. Η κρίση έχει διαταράξει την παλιά ισορροπία μεταξύ ίσων καθώς η Γερμανία βρίσκεται σε πολύ ισχυρότερη θέση, ενώ η Γαλλία (*grande nation*) φοβάται μήπως χάσει το τριπλό της «Α». Μέχρι τώρα, οι δύο πλευρές έχουν αντιληφθεί πλήρως ότι για την επίλυση της κρίσης είναι απαραίτητη η εξεύρεση συμβιβαστικών λύσεων - αν και αυτό δεν ήταν πάντα εύκολο και συχνά έχει επικριθεί από τους υπόλοιπους ευρωπαίους εταίρους. Ωστόσο, αυτή η σχέση θα μπορούσε να δοκιμασθεί σοβαρά αν μετατοπισθεί το βάρος περισσότερο προς την κατεύθυνση της Γερμανίας και, την ίδια στιγμή, γίνουν πιο δύσκολα τα πράγματα για τη Γαλλία. Αν έρθει αυτή η στιγμή, η Γερμανία θα πρέπει να παρέχει μεγάλη υποστήριξη και, ενδεχομένως να υποχρεωθεί να επιβαρυνθεί ακόμα περισσότερο για την αντιμετώπιση της κρίσης.

Αήλωση της Συνόδου Κορυφής για το Ευρώ⁴

«1. Κατά την τελευταία τριετία, λάβαμε πρωτοφανή μέτρα, προκειμένου να αντιμετωπίσουμε τις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τόσο στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στη ζώνη του ευρώ. Η στρατηγική την οποία εφαρμόζουμε περιλαμβάνει αποφασιστικές προσπάθειες ώστε να εξασφαλισθούν η δημοσιονομική εξυγίανση, η υποστήριξη χωρών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και να ενισχυθεί η διακυβέρνηση της ζώνης του ευρώ που θα οδηγήσει σε βαθύτερη οικονομική ενοποίηση μεταξύ των χωρών μας και σε ένα φιλόδοξο θεματολόγιο για την ανάπτυξη. Κατά τη σύνοδο της 21ης Ιουλίου, λάβαμε ορισμένες σημαντικές αποφάσεις. Η επικύρωση, και από τα 17 κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, των μέτρων που αφορούν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) ενισχύει την ικανότητά μας να

⁴ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/ec/125666.pdf

αντιδράσουμε στην κρίση. Η συμφωνία και από τα τρία θεσμικά όργανα για ισχυρή νομοθετική δέσμη εντός των δομών της ΕΕ σχετικά με τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης συνιστά ακόμη ένα αξιόλογο επίτευγμα. Η καθιέρωση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου άλλαξε ριζικά τον τρόπο συντονισμού των δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών μας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πλέον, ο συντονισμός σε ενωσιακό επίπεδο πραγματοποιείται πριν από τη λήψη των εθνικών αποφάσεων. Το ευρώ εξακολουθεί να στηρίζεται σε ισχυρές βάσεις.

2. Απαιτείται περαιτέρω δράση για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης. Για το λόγο αυτό, συμφωνούμε σήμερα ως προς ένα περιεκτικό σύνολο πρόσθετων μέτρων με τα οποία εκφράζουμε την ισχυρή μας βούληση να πράξουμε τα αναγκαία για την αντιμετώπιση των τρεχουσών δυσκολιών και να λάβουμε τα απαραίτητα μέτρα για την ολοκλήρωση της οικονομικής και νομισματικής μας ένωσης. Υποστηρίζουμε πλήρως την ΕΚΤ στις προσπάθειές της να διατηρήσει τη σταθερότητα των τιμών στη ζώνη του ευρώ.

.....

Χώρες που υπόκεινται σε πρόγραμμα προσαρμογής

7. Επαναλαμβάνουμε ότι είμαστε αποφασισμένοι να εξακολουθήσουμε να στηρίζουμε όλες τις χώρες που υπόκεινται σε πρόγραμμα έως ότου ανακτήσουν πρόσβαση στις αγορές, με την προϋπόθεση ότι θα εφαρμόσουν πλήρως τα προγράμματα αυτά.

8. Όσον αφορά τις χώρες που υπόκεινται σε πρόγραμμα, εκφράζουμε ικανοποίηση για την πρόοδο που σημείωσε η Ιρλανδία όσον αφορά την πλήρη εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής της, το οποίο παράγει θετικά αποτελέσματα. Η Πορτογαλία πραγματοποιεί επίσης πρόοδο στο πρόγραμμά της και είναι αποφασισμένη να εξακολουθήσει να λαμβάνει μέτρα για τη στήριξη της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Καλούμε και τις δύο χώρες να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους, να παραμείνουν προσηλωμένες στους συμφωνημένους στόχους και να είναι έτοιμες να λάβουν οποιαδήποτε πρόσθετα μέτρα απαιτηθούν για την επίτευξη των στόχων αυτών.

9. Χαιρετίζουμε την απόφαση της Ευρωμάδας για την καταβολή της έκτης δόσης του προγράμματος στήριξης ΕΕ/ΙΝΤ για την Ελλάδα. Προσβλέπουμε στην ολοκλήρωση ενός βιώσιμου και αξιόπιστου νέου πολυετούς προγράμματος ΕΕ/ΙΝΤ μέχρι το τέλος του έτους.

10. Θα πρέπει να ενισχυθούν οι μηχανισμοί για την παρακολούθηση της εφαρμογής του ελληνικού προγράμματος, όπως ζήτησε η ελληνική κυβέρνηση. Η ιδιοποίηση του προγράμματος είναι ελληνική και η εφαρμογή του ευθύνη των ελληνικών αρχών. Στο πλαίσιο του νέου προγράμματος, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τους υπόλοιπους εταίρους της στην Τρόικα, θα συγκροτήσει για τη διάρκεια του προγράμματος επιτόπου εποπτική ικανότητα, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής εθνικών εμπειρογνομόνων, σε στενή και συνεχή συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση και την Τρόικα για την παροχή συμβουλών και συνδρομής ώστε να διασφαλιστεί η έγκαιρη και πλήρης εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Θα συνδράμει την Τρόικα στην αξιολόγηση της συμμόρφωσης των μέτρων που θα λάβει η ελληνική κυβέρνηση στο πλαίσιο των δεσμεύσεων του προγράμματος. Αυτός ο νέος ρόλος θα καθοριστεί στο Μνημόνιο συμφωνίας. Προκειμένου να διευκολυνθεί η αποδοτική χρήση των σημαντικών επίσημων δανείων για την ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών, η διακυβέρνηση του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) θα ενισχυθεί σε συμφωνία με την ελληνική κυβέρνηση και την Τρόικα.

11. Εκφράζουμε την πλήρη υποστήριξή μας προς την Ειδική Ομάδα για την τεχνική βοήθεια που συγκρότησε η Επιτροπή.

12. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (PSI) έχει ζωτικό ρόλο στην εδραίωση της βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους. Συνεπώς χαιρετίζουμε την τρέχουσα συζήτηση μεταξύ της Ελλάδας και των ιδιωτών επενδυτών της για την εξεύρεση λύσης για εμβάθυνση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα. Από κοινού με ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για την ελληνική οικονομία, η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα αναμένεται να διασφαλίσει την απομείωση της σχέσης του ελληνικού χρέους προς το ΑΕΠ με στόχο να φθάσει το 120% έως το 2020. Προς το σκοπό αυτό, καλούμε την Ελλάδα, τους ιδιώτες επενδυτές και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να διαμορφώσουν εθελοντική ανταλλαγή ομολόγων με ονομαστική μείωση του 50% επί του θεωρητικού ελληνικού χρέους που κατέχουν ιδιώτες επενδυτές. Τα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα συνεισφέρουν στη δέσμη PSI ποσό ύψους έως 30 δισ. ευρώ. Στη βάση αυτή, ο επίσημος τομέας είναι έτοιμος να παράσχει πρόσθετη χρηματοδότηση του προγράμματος ύψους έως 100 δισ. ευρώ μέχρι το 2014, συμπεριλαμβανομένης της απαιτούμενης ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών. Το νέο πρόγραμμα θα πρέπει να συμφωνηθεί έως το τέλος του 2011 και η ανταλλαγή ομολόγων να εφαρμοστεί στις αρχές του 2012. Καλούμε το ΔΝΤ να συνεχίσει να συνεισφέρει στη χρηματοδότηση του νέου ελληνικού προγράμματος.

13. Η Ελλάδα δεσμεύει μελλοντικές ταμειακές ροές από το πρόγραμμα «Ηλιος» ή άλλα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις πέραν των ήδη περιλαμβανομένων στο πρόγραμμα προσαρμογής για την περαιτέρω μείωση του χρέους της Ελληνικής Δημοκρατίας έως 15 δισ. ευρώ με σκοπό την αποκατάσταση της δανειοδοτικής ικανότητας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕFSF).

14. Η πιστωτική ενίσχυση θα παρασχεθεί για να στηρίξει την ποιότητα της παροχής ασφάλειας προκειμένου να καταστεί δυνατή η περαιτέρω χρήση της για την πρόσβαση των ελληνικών τραπεζών στις πράξεις εξασφάλισης ρευστότητας του Ευρωσυστήματος.

15. Όσον αφορά τη γενική προσέγγισή μας για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη ζώνη του ευρώ, επαναλαμβάνουμε την απόφασή μας της 21ης Ιουλίου 2001, ότι η περίπτωση της Ελλάδας απαιτεί μια λύση έκτακτου και μοναδικού χαρακτήρα.

16. Όλα τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ επαναλαμβάνουν επισήμως την ακλόνητη βούλησή τους να τιμήσουν πλήρως την οικεία κρατική υπογραφή τους, καθώς και όλες τις δεσμεύσεις τους για βιώσιμες δημοσιονομικές συνθήκες και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ζώνης του ευρώ υποστηρίζουν πλήρως την αποφασιστικότητα αυτή, καθώς η αξιοπιστία όλων των κρατικών υπογραφών τους συνιστά ουσιαστικό στοιχείο για την εξασφάλιση χρηματοοικονομικής σταθερότητας στο σύνολο της ζώνης του ευρώ.

Μηχανισμοί σταθερότητας

17. Η διαδικασία επικύρωσης του αναθεωρημένου ΕΤΧΣ έχει πλέον ολοκληρωθεί σε όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ και η Ευρωμάδα έχει συμφωνήσει τις εκτελεστικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις παρεμβάσεις στις πρωτογενείς και στις δευτερογενείς αγορές, τις παροχές προληπτικής πίστωσης και την ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών. Ως εκ τούτου, οι αποφάσεις τις οποίες λάβαμε σχετικά με το ΕΤΧΣ στις 21 Ιουλίου μπορούν να εφαρμοσθούν πλήρως. Θα χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά όλα τα διαθέσιμα μέσα για την εξασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ. Όπως αναφέρεται στις εκτελεστικές κατευθυντήριες γραμμές, σύμφωνα με τις πρακτικές του ΙΝΤ, τυχόν νέα (προληπτικά) προγράμματα θα

υπόκεινται σε επιβολή αυστηρών όρων. Η Επιτροπή θα ασκεί ενισχυμένη εποπτεία στα οικεία κράτη μέλη και θα υποβάλει τακτικά εκθέσεις στην Ευρωομάδα.

18. Συμφωνούμε ότι η ικανότητα του ενισχυμένου ΕΤΧΣ πρέπει να χρησιμοποιηθεί με στόχο τη μεγιστοποίηση των διαθέσιμων πόρων στο ακόλουθο πλαίσιο:

- στόχος είναι να υποστηριχθεί η πρόσβαση στην αγορά των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ που αντιμετωπίζουν πιέσεις της αγοράς και να εξασφαλιστεί η ορθή λειτουργία των αγορών κρατικών ομολόγων της ζώνης ευρώ, ενώ παράλληλα θα διατηρείται πλήρως η υψηλή διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του ΕΤΧΣ. Τα μέτρα αυτά είναι απαραίτητα για να εξασφαλιστεί χρηματοπιστωτική σταθερότητα και να παρασχεθεί επαρκής οριοθέτηση ώστε να αποφευχθεί η μετάδοση του αντικτύπου·
- αυτό θα πραγματοποιηθεί χωρίς να παραταθούν οι εγγυήσεις που στηρίζουν τον μηχανισμό και σύμφωνα με τους κανόνες της Συνθήκης, καθώς και τους όρους και τις προϋποθέσεις της υπάρχουσας συμφωνίας-πλαίσιο, η οποία θα λειτουργεί στο πλαίσιο
- των συμφωνηθέντων μέσων, που συνεπάγονται την κατάλληλη αναλογικότητα και επιτήρηση.

19. Συμφωνούμε σε δύο βασικές επιλογές για την ενεργοποίηση των πόρων του ΕΤΧΣ:

- την παροχή πιστωτικής ενίσχυσης των νέων χρεών των κρατών μελών, με την οποία θα μειωθεί το κόστος χρηματοδότησης. Η εξαγορά της ασφάλισης αυτής θα προσφερθεί στους ιδιώτες επενδυτές ως επιλογή όταν αγοράζουν ομόλογα στην πρωτογενή αγορά·
- τη μεγιστοποίηση των πηγών χρηματοδότησης του ΕΤΧΣ με τον συνδυασμό πόρων από ιδιωτικά και δημόσια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επενδυτές, που μπορούν να διακανονιστούν με μέσα ειδικής χρήσης. Έτσι θα αυξηθούν οι πόροι που είναι διαθέσιμοι για την παράταση των δανείων, για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και για την αγορά ομολόγων στην πρωτογενή και τη δευτερογενή αγορά.

20. Το ΕΤΧΣ θα έχει την ευελιξία να χρησιμοποιήσει αυτές τις δύο επιλογές ταυτόχρονα, χρησιμοποιώντας τις ανάλογα με τον ειδικό σκοπό που επιδιώκεται και τις συνθήκες της αγοράς. Το αποτέλεσμα της μόχλευσης εκάστης επιλογής θα ποικίλει αναλόγως των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της και των συνθηκών της αγοράς, αλλά θα μπορούσε να φτάσει το 4 ή 5.

21. Καλούμε την Ευρωομάδα να διατυπώσει οριστικά τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή των εν λόγω διαδικασιών τον Νοέμβριο, υπό μορφή κατευθυντήριων γραμμών και σύμφωνα με το σχέδιο όρων και προϋποθέσεων που ετοίμασε το ΕΤΧΣ.

22. Επιπροσθέτως, περαιτέρω ενίσχυση των πόρων του ΕΚΧΣ μπορεί να επιτευχθεί με ακόμα στενότερη συνεργασία με το ΔΝΤ. Η Ευρωομάδα, η Επιτροπή και το ΕΤΧΣ θα εργαστούν πάνω σε όλες τις πιθανές επιλογές.

.....

Παράρτημα 1

Δέκα μέτρα για τη βελτίωση της διακυβέρνησης της ζώνης του ευρώ

Υπάρχει ανάγκη ενίσχυσης του συντονισμού και της εποπτείας των οικονομικών πολιτικών εντός της ζώνης του ευρώ, βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της λήψης αποφάσεων και εξασφάλισης συνεπέστερης επικοινωνίας. Για τους σκοπούς αυτούς, θα ληφθούν τα ακόλουθα δέκα μέτρα, με σεβασμό, παράλληλα, της ακεραιότητας της ΕΕ στο σύνολό της:

1. Θα διεξάγονται τακτικά σύνοδοι κορυφής για το ευρώ με τη συμμετοχή των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ζώνης του ευρώ και του Προέδρου της Επιτροπής. Οι σύνοδοι αυτές θα πραγματοποιούνται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο, σε καίριες

στιγμές του ετήσιου κύκλου οικονομικής διακυβέρνησης και, ει δυνατόν, μετά τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ θα μπορεί να συγκαλεί και άλλες συνόδους, εφόσον απαιτείται. Κατά τις συνόδους αυτές, θα χαράσσονται οι στρατηγικοί προσανατολισμοί για τη διεξαγωγή των οικονομικών πολιτικών και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την ενίσχυση της σύγκλισης στη ζώνη του ευρώ. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ θα είναι υπεύθυνος για την προετοιμασία της συνόδου κορυφής για το ευρώ, σε στενή συνεργασία με τον Πρόεδρο της Επιτροπής.

2. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ θα ορίζεται από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ζώνης του ευρώ την ίδια στιγμή κατά την οποία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκλέγει τον Πρόεδρό του και για ίση διάρκεια θητείας. Εν αναμονή της επόμενης εκλογής, ο εν ενεργεία Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου θα προεδρεύει των συνόδων κορυφής για το ευρώ.

3. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ θα ενημερώνει συνεχώς τα κράτη μέλη που δεν ανήκουν στη ζώνη του ευρώ σχετικά με την προετοιμασία και τα αποτελέσματα των συνόδων κορυφής. Ο Πρόεδρος θα ενημερώνει επίσης το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τα αποτελέσματα των συνόδων κορυφής για το ευρώ.

4. Όπως και σήμερα, η Ευρωομάδα θα εξακολουθήσει να συντονίζει ολοένα και στενότερα τις οικονομικές πολιτικές και να προάγει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Σεβόμενη τις σχετικές εξουσίες των θεσμικών οργάνων, προάγει την ενισχυμένη εποπτεία των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών μελών όσον αφορά τη ζώνη του ευρώ. Επίσης, θα προετοιμάζει τις συνόδους κορυφής για το ευρώ και θα μεριμνά για τη συνέχειά τους.

5. Ο Πρόεδρος της Ευρωομάδας εκλέγεται σύμφωνα με το Πρωτόκολλο αριθ. 14 που προσαρτάται στις Συνθήκες. Η απόφαση για το αν θα πρέπει να εκλέγεται μεταξύ των μελών της Ευρωομάδας ή να είναι αποκλειστικός Πρόεδρος με έδρα τις Βρυξέλλες θα ληφθεί όταν λήξει η θητεία του σημερινού Προέδρου. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ θα δίνει τη γνώμη του για το πρόγραμμα εργασιών της Ευρωομάδας και μπορεί να καλεί τον Πρόεδρο της Ευρωομάδας να συγκαλεί συνεδρίαση της Ευρωομάδας, με κύριο σκοπό την προετοιμασία των συνόδων κορυφής για το ευρώ ή την παρακολούθηση των προσανατολισμών της. Θα υπάρξει σαφής καθορισμός αρμοδιοτήτων και διαδικασιών υποβολής εκθέσεων μεταξύ της συνόδου κορυφής για το ευρώ, της Ευρωομάδας και των προπαρασκευαστικών οργάνων.

6. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ, ο Πρόεδρος της Επιτροπής και ο Πρόεδρος της Ευρωομάδας θα συναντώνται τακτικά, τουλάχιστον μία φορά το μήνα. Στη συνάντηση είναι δυνατόν να καλείται να συμμετάσχει ο Πρόεδρος της ΕΚΤ. Οι πρόεδροι των εποπτικών φορέων και ο Πρόεδρος του Ιοικητικού Συμβουλίου του ΕΤΧΣ/Ιευθύνων Σύμβουλος του ΕΜΣ μπορεί να προσκαλούνται σε ad hoc βάση.

7. Οι εργασίες σε προπαρασκευαστικό επίπεδο θα εξακολουθήσουν να διεξάγονται από την Ομάδα Εργασίας «Ευρωομάδα» (ΟΕΕ), αξιοποιώντας την πραγματογνωμοσύνη της Επιτροπής. Η ΟΕΕ προετοιμάζει επίσης τις συνεδριάσεις της Ευρωομάδας. Θα πρέπει να επικουρείται από υποομάδα μονιμότερου χαρακτήρα, η οποία θα συγκροτείται από τακτικά/ αναπληρωματικά μέλη, εκπροσώπους των Υπουργών Οικονομικών, θα συνέρχεται συχνότερα και θα εργάζεται υπό την εξουσία του Προέδρου της ΟΕΕ.

8. Ο Πρόεδρος της ΟΕΕ θα είναι πρόεδρος πλήρους απασχόλησης με έδρα τις Βρυξέλλες. Ο Πρόεδρος θα εκλέγεται ταυτόχρονα με τον προεδρεύοντα της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής.

9. Οι υπάρχουσες διοικητικές δομές (ήτοι η Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου και η Γραμματεία της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής) θα ενισχυθούν και θα συνεργάζονται συντονισμένα ούτως ώστε να παρέχουν την κατάλληλη υποστήριξη στον Πρόεδρο της συνόδου κορυφής για το ευρώ και τον Πρόεδρο της Ευρωομάδας, υπό την καθοδήγηση του Προέδρου της ΟΔΕ/ΟΕΕ. Θα ζητείται η συνδρομή εξωτερικών εμπειρογνομόνων κατά περίπτωση και σε ad hoc βάση.

10. Θα καθορισθούν σαφείς κανόνες και μηχανισμοί για να βελτιωθεί η επικοινωνία και να εξασφαλίζονται συνεπέστερα μηνύματα. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ και ο Πρόεδρος της Ευρωομάδας έχουν ειδική αρμοδιότητα στον τομέα αυτό. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής της ευρωζώνης, μαζί με τον Πρόεδρο της Επιτροπής, θα είναι υπεύθυνοι για τη γνωστοποίηση των αποφάσεων της Συνόδου κορυφής της ευρωζώνης ο δε Πρόεδρος της Ευρωομάδας, μαζί με τον Επίτροπο ECFIN, θα είναι υπεύθυνοι για τη γνωστοποίηση των αποφάσεων της Ευρωομάδας.»

Β. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΣΤΙΣ 23/24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Λύνοντας τέσσερις γόρδιους δεσμούς⁵

Σύμφωνα και με την ανάλυση του πρώτου γύρου των Συνόδων Κορυφής της Ε.Ε., οι ηγέτες της Ε.Ε. μπορεί να μην είναι σε θέση να επιτύχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Προκειμένου να αξιολογηθεί το αποτέλεσμα της τρέχουσας μαραθώνιας Συνόδου Κορυφής θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το κατά πόσον οι ηγέτες της Ε.Ε. πρόσθεσαν ουσιαστικά στοιχεία σε μια ήδη πολύ σύνθετη συνταγή αντιμετώπισης της κρίσης και με το αν έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν ένα πιο φιλόδοξο και πειστικό οδικό χάρτη που θα ενισχύει την εμπιστοσύνη και θα χαράσσει κατευθυντήριες γραμμές στο κοντινό μέλλον. Η επιδείνωση της κατάστασης στην περιφέρεια της Ευρώπης, η αυξανόμενη απειλή της κρίσης χρέους στον πυρήνα της ευρωζώνης, οι εντάσεις στον τραπεζικό τομέα και ο κίνδυνος μιας (παγκόσμιας) οικονομικής ύφεσης έχουν αυξήσει την πίεση στις κυβερνήσεις της Ε.Ε. για να προβούν σε πιο τολμηρές ενέργειες. Από το περασμένο καλοκαίρι, οι κυβερνήσεις της Ε.Ε. με επικεφαλής τη Γαλλία και τη Γερμανία- φαίνονταν περισσότερο πρόθυμες να εργαστούν και να εφαρμόσουν ένα πιο ολοκληρωμένο σχέδιο για την αντιμετώπιση της κρίσης. Οι ηγέτες της Ε.Ε. καλούνται να «λύσουν» τέσσερις γόρδιους δεσμούς: την ανακεφαλαιοποίηση των μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζών, την ενίσχυση της δύναμης του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, το να καταστεί πιο βιώσιμη η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους («PSI συν») και, τέλος, τη σταδιακή μετάβαση προς μια «Οικονομική και Δημοσιονομική Ένωση»

Στις 23 Οκτωβρίου, οι ηγέτες της Ε.Ε. συζήτησαν και σημείωσαν πρόοδο σε ορισμένα σημεία. Ο πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου και πρόεδρος του Eurogroup Jean-Claude Juncker εξέφρασε τη δυσaráσκειά του για το ότι η Γερμανία και η Γαλλία

⁵ Ελεύθερη μετάφραση από την ομάδα του δελτίου της έκθεσης του Janis A. Emmanouilidis, "Cutting four Gordian knots, A preliminary assessment of the first round of summits", 24.10.2011, www.epc.eu από την ομάδα του Δελτίου.

είχαν επιβάλει ένα επιπλέον γύρο συνόδων κορυφής με τους ευρωπαίους εταίρους. Η ένταση και η σοβαρότητα της στιγμής ήταν φανερές και κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, όταν ο Γάλλος πρόεδρος Nicolas Sarkozy και ο πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου David Cameron είχαν μια έντονη συνομιλία για την μελλοντική πορεία της σχέσης μεταξύ των χωρών της ευρωζώνης και των χωρών εκτός ευρωζώνης. Οι κυβερνήσεις της Ε.Ε. και τα θεσμικά όργανα πρέπει ακόμα να προχωρήσουν σε μια σειρά άκρως περίπλοκων και πολιτικά ευαίσθητων συμβιβασμών. Υπάρχουν και άλλα θέματα που απαιτούν περισσότερο χρόνο και μεγαλύτερη προσπάθεια, συμπεριλαμβανομένων, ιδίως, των στοιχείων της περαιτέρω εμβάθυνσης της οικονομικής και δημοσιονομικής συνεργασίας (χωρίς να αποκλείεται και η αλλαγή της Συνθήκης). Και όλες αυτές οι αποφάσεις θα πρέπει να εφαρμοστούν και να αντέξουν μακροπρόθεσμα.

.....

Παρά τις εντατικές διαπραγματεύσεις, οι ηγέτες της ευρωζώνης δεν έχουν ακόμη καταλήξει σε μια τελική συμφωνία για το πώς μπορεί να ενισχυθεί η πραγματική δύναμη του EFSF. Καθώς προσπαθούν να παράσχουν ένα δίχτυ ρευστότητας για όλες τις χώρες της ευρωζώνης που κινδυνεύουν, η πιο πιθανή λύση θα περιελάμβανε την ενίσχυση του EFSF δίνοντάς του τη δυνατότητα να παρέχει κεφάλαια που θα εγγυώνται ένα ποσοστό των νέων κρατικών ομολόγων έναντι πιθανών ζημιών σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων. Οι εκτιμήσεις προβλέπουν ότι η ενδυνάμωση του EFSF μέσω ενός συστήματος ασφαλείας που θα εγγυάται περίπου 20-25% των προβλημάτων χρέους που θα προκύπτουν ενισχύει την αποτελεσματικότητα του Ταμείου σε πάνω από €1 τρις.

Μια πρόταση που υποστηριζόταν ιδίως από τη Γαλλία για τη μετατροπή του EFSF σε τράπεζα και, κατά συνέπεια, για την αξιοποίηση της ρευστότητας που παρέχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα απορρίφθηκε μετά από ισχυρή αντίθεση πολλών κρατών-μελών (συμπεριλαμβανομένων των Γερμανία, Αυστρία, Φινλανδία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΕΚΤ και του EFSF, καθώς όλοι υποστηρίζουν ότι αυτό το μοντέλο θα αποτελούσε παραβίαση του κοινοτικού δικαίου (άρθρο 123 της ΣΛΕΕ)

.....

Οι ηγέτες της ευρωζώνης πιέζουν για μεγαλύτερη «εθελοντική» συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (PSI), συγκριτικά με το 21% που είχε αποφασισθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21^{ης} Ιουλίου. Η απόφαση να επιδιωχθεί ένα «PSI+» ήρθε εν μέσω αυξανόμενων αμφιβολιών για τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους. Η τελευταία έκθεση της Τρόικας που εκδόθηκε λίγο πριν από την Σύνοδο Κορυφής κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η βιωσιμότητα του χρέους της χώρας «επιδεινώθηκε» και ότι η δυναμική του χρηματοδοτικού πακέτου που συμφωνήθηκε στις 21 Ιουλίου είχε «υπεραντισταθμιστεί».

Στην έκθεση της τρόικας, μεταξύ άλλων, υποστηρίζεται ότι το ελληνικό χρέος μπορεί να μειωθεί σε λίγο πάνω από το 120% του ΑΕΠ μέχρι το τέλος του 2020, αν εφαρμοσθεί κούρεμα ύψους 50%, και ότι οι πρόσθετες επίσημες οικονομικές απαιτήσεις σε αυτή την περίπτωση θα ανέλθουν στα € 114 δισ. (€ 5 δισ. ευρώ περισσότερα από τα 109 δισ. της πρόβλεψης του Ιουλίου). Η Τρόικα έχει, επίσης, υπολογίσει ότι το ελληνικό χρέος μπορεί να μειωθεί σε κάτω από 110 % έως το τέλος του 2020, σε περίπτωση ενός κουρέματος ύψους 60%.

Το επίπεδο αύξησης του PSI αποτελεί μήλο της έριδος μεταξύ Βερολίνου και Παρισιού: η γερμανική κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η Ελλάδα θα είναι σε θέση να εξοφλήσει το μέγεθος του χρέους της και ότι ένα μεγαλύτερο κούρεμα είναι απαραίτητο για να αποφευχθεί η χρεοκοπία, με απρόβλεπτες συνέπειες για την ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά. Πιο συγκεκριμένα, η Γερμανία είναι υπέρ ενός υψηλότερου PSI το οποίο, μάλλον, οι γερμανικές τράπεζες θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν, ενώ η Γαλλία φοβάται ότι μια τέτοια μεγάλη αύξηση θα μπορούσε να απειλήσει τις γαλλικές τράπεζες, οι οποίες είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες στα ελληνικά ομόλογα.

.....
Προς μια «οικονομική και δημοσιονομική ένωση»

Ο τέταρτος και τελευταίος γόρδιος δεσμός που οι ηγέτες της Ε.Ε. καλούνται να λύσουν είναι η περαιτέρω εμβάθυνση της οικονομικής και δημοσιονομικής ολοκλήρωσης. Στη Σύνοδο Κορυφής της Ε.Ε. στις 23 Οκτωβρίου οι 27 ηγέτες της Ε.Ε. αποφάσισαν να προχωρήσουν σε μια πρώτη θεσμική προσαρμογή. Συγκριμένα, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ζώνης του ευρώ θα ορίζουν τον «Πρόεδρο της Συνόδου Κορυφής της ευρωζώνης» ταυτόχρονα με την εκλογή του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και για την ίδια χρονική περίοδο. Εν αναμονή των επόμενων εκλογών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο πρόεδρος Herman Van Rompuy θα προεδρεύει των συνόδων κορυφής της ευρωζώνης. Σύμφωνα με αυτήν την απόφαση, ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και ο Πρόεδρος της Συνόδου Κορυφής της ευρωζώνης δεν είναι αναγκαστικά το ίδιο πρόσωπο. Ωστόσο, φαίνεται πιθανό οι ηγέτες της Ε.Ε. να συνεχίζουν να επιλέγουν έναν Πρόεδρο με διπλή ιδιότητα, ώστε να μην αποδυναμωθούν οι θεσμικοί και προσωπικοί δεσμοί μεταξύ του ευρώ και των εκτός ευρωζώνης χωρών. Ωστόσο, κατά συνέπεια, προσωπικότητες από χώρες της Ε.Ε. που δεν έχουν (ακόμη) εισάγει το κοινό νόμισμα πιθανότατα δε θα εκλέγονται στη θέση του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Σε γενικές γραμμές, τα συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής επεσήμαναν την πρόθεση της ευρωζώνης να μελετηθεί μία περαιτέρω «ενίσχυση της οικονομικής σύγκλισης» στην ευρωζώνη και για την «βελτίωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας και την εμβάθυνση της οικονομικής ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας περιορισμένων αλλαγών της Συνθήκης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα επανεξετάσει το θέμα τον προσεχή Δεκέμβριο και ο Πρόεδρος του Herman Van Rompuy έχει κληθεί να εκπονήσει έκθεση σε στενή συνεργασία με τους προέδρους της Ε. Επιτροπής και της Ευρωζώνης.

Το γεγονός ότι τα συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής αναφέρονται σε «περιορισμένη» αλλαγή της Συνθήκης είναι μια παραχώρηση προς τη μεγάλη πλειοψηφία των χωρών της Ε.Ε. που αντικρούουν έντονα την τροποποίηση των ισχυουσών Συνθηκών, έχοντας κατά νου τον εφιάλτη της επικύρωσης και το προηγούμενο της Συνταγματικής Συνθήκης και της Συνθήκης της Λισαβόνας. Ωστόσο, η γερμανική και ολλανδική κυβέρνηση εμφανίζονται πεπεισμένες ότι η δημοσιονομική ολοκλήρωση θα απαιτήσει τροποποίηση των ισχυουσών Συνθηκών της Ε.Ε., υποστηρίζοντας ότι το τρέχον πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης δεν προσφέρει αποτελεσματικούς μηχανισμούς για να υποχρεώνει τις χώρες να τηρήσουν τους κανόνες που στηρίζουν το ευρώ.

Πολλά από τα θέματα που σχετίζονται με το πραγματικό περιεχόμενο και τη διαδικασία για την εκπόνηση μιας ακόμη Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης εξακολουθούν να

είναι πολύ ασαφή. Τις τελευταίες δύο εβδομάδες ένας αυξανόμενος αριθμός εκπροσώπων της γερμανικής κυβέρνησης, πολιτικά κόμματα και μεμονωμένοι πολιτικοί έχουν κάνει διάφορες προτάσεις. Οι προτάσεις περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων (1) τη θεσμοθέτηση ενός ειδικού Ευρωπαϊού Επιτρόπου για την επίβλεψη των προϋπολογισμών των χωρών της ευρωζώνης, με τη δυνατότητα να παρεμβαίνει άμεσα στις χώρες της ευρωζώνης που έχουν κατ' επανάληψη παραβιάσει τους κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και να τις βάζει σε καθεστώς «κηδεμονίας» (2) η Ε. Επιτροπή θα πρέπει να είναι σε θέση να παραπέμψει τις χώρες που δεν υπακούουν στους κανόνες της το ΣΣΑ στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (3) «οι διαβόητοι παραβάτες» θα μπορούσαν να χάσουν το δικαίωμα ψήφου στο Συμβούλιο (4) η εισαγωγή ενός ξεχωριστού ευρωσώματος ή μιας επιτροπής για το ευρώ εντός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (5) δημιουργία ενός ξεχωριστού ανεξάρτητου οργάνου επιφορτισμένου με την διενέργεια φορολογικής και δημοσιονομικής εποπτείας, (6) ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας σε ένα «Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο» το οποίο θα μπορεί να παρεμβαίνει άμεσα στους προϋπολογισμούς των χωρών που ζητούν οικονομική βοήθεια (7) να μπορούν να επιλέξουν οι ευρωπαίοι πολίτες έναν «Πρόεδρο της Ε.Ε.», (8) εισαγωγή της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία στο (Ευρωπαϊκό) Συμβούλιο ή ακόμη και στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής για το ευρώ ή (9) μια καλύτερη φορολογική συνεργασία.

Οι περισσότερες από αυτές τις προτάσεις δεν έχουν καθορισθεί λεπτομερώς. Επομένως, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί κατά πόσο και σε ποιο βαθμό αυτές οι μεταρρυθμίσεις θα απαιτούσαν αλλαγή της Συνθήκης. Μερικά πράγματα θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν ακόμη και αν δεν είναι όλα τα κράτη μέλη έτοιμα να υποστηρίξουν έναν υψηλότερο βαθμό συνεργασίας για την εφαρμογή των υφιστάμενων εργαλείων (όπως είναι για παράδειγμα η ενισχυμένη συνεργασία στον τομέα του φορολογικού συντονισμού). Ωστόσο, οι περισσότερες από τις προτάσεις που αναφέρονται παραπάνω θα απαιτούσαν κατά πάσα πιθανότητα κάποια μορφή αλλαγής της Συνθήκης. Ο βαθμός που πρέπει να τροποποιηθεί το πρωτογενές δίκαιο της Ε.Ε. ποικίλλει σημαντικά, καθώς κυμαίνεται από μια πολύ περιορισμένη τροποποίηση της Συνθήκης που θα αποφασισθεί στο πλαίσιο μιας «ταχείας» Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Ορισμένες τροποποιήσεις της Συνθήκης θα μπορούσαν να επιτευχθούν με την απλή εφαρμογή των υφιστάμενων «μεταβατικών ρητρών» (π.χ. σχετικά με την επέκταση της ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο). Άλλες πιο σύνθετες τροποποιήσεις θα απαιτούσαν μια ευρωπαϊκή Συνέλευση με τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών και των εθνικών κοινοβουλίων καθώς και εκπροσώπων των κυβερνήσεων της Ε.Ε. και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Γερμανοί εκπρόσωποι της κυβέρνησης έχουν ήδη ζητήσει τη διεξαγωγή μιας Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για την εκπόνηση μιας νέας Συνθήκης βάσει μιας περιορισμένης εντολής και ενός αυστηρού χρονοδιαγράμματος. Όλες οι παραπάνω τροποποιήσεις της Συνθήκης (με εξαίρεση εκείνες που βασίζονται στην μεταβατικές ρήτρες) θα πρέπει να επικυρωθούν σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. για να μπορέσουν να τεθούν σε ισχύ ενώ αρκετά κράτη μέλη δηλώνουν ότι αυτό θα απαιτήσει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ίσως ακόμη και την τροποποίηση των εθνικών συνταγμάτων. Τα προβλήματα που θα μπορούσε αυτό να προκαλέσει δεν πρέπει να υποτιμηθούν, ειδικά καθώς τα εθνικά κοινοβούλια και / ή οι πολίτες ενδέχεται να κληθούν να συμφωνήσουν σε μια αλλαγή της Συνθήκης που θα περιορίζει σημαντικά τη φορολογική τους κυριαρχία.

ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Αγγλικός Τύπος

Τα δημοσιεύματα του αγγλικού τύπου περιλαμβάνουν πολυάριθμες αναφορές στις αποφάσεις των Συνόδων Κορυφής που πραγματοποιήθηκαν στα τέλη Οκτωβρίου και γενικότερα στις ραγδαίες εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Γίνεται αναφορά στον «οδικό χάρτη» της Ε. Επιτροπής, ο οποίος διαμόρφωσε την ημερήσια διάταξη της συνάντησης των ευρωπαϊών αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων με κύριο θέμα την οικονομία. Το σχέδιο καλούσε για λήψη αποφασιστικών μέτρων όσον αφορά τα εξής πέντε κεντρικά ζητήματα: 1) την Ελλάδα, 2) τη σταθεροποίηση του ευρώ, 3) τις τράπεζες, 4) τις πολιτικές τόνωσης της ανάπτυξης και τέλος 5) την οικονομική διακυβέρνηση. Ωστόσο, η επίτευξη συμφωνίας για τα προαναφερθέντα ζητήματα στη Σύνοδο της 23ης Οκτωβρίου, σύμφωνα με τον αγγλικό τύπο, ήταν εξαιρετικά δύσκολη.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα του αγγλικού τύπου, το καλύτερο σενάριο του ΔΝΤ για την Ελλάδα δεν προβλέπει την έξοδο της χώρας στις αγορές πριν από το 2021, κάτι που θα έχει μεγαλύτερες επιπτώσεις από ένα ισοδύναμο εθελοντικό κούρεμα, με την προϋπόθεση ότι δεν τίθεται θέμα εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ και ότι η ευρωζώνη θα παρέχει την απαραίτητη υποστήριξη στη χώρα για να αντεπεξέλθει. Κατά τις δύσκολες διαπραγματεύσεις στην Ε.Ε., στόχος ήταν να διασφαλιστεί η σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, τόσο με την παροχή πόρων ανακεφαλαιοποίησης όσο και με τη συνέχιση της υποστήριξης από την ΕΚΤ. Το σύνολο του αγγλικού τύπου επικεντρώθηκε στη διαπραγμάτευση που απέκτησε διαστάσεις θρίλερ, ενώ στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων υπήρξαν και «απειλές» προς τις τράπεζες για ενδεχόμενο πιστωτικό γεγονός από την πλευρά της Ελλάδας. Επιπλέον, οι αναλύσεις επικεντρώθηκαν στη συμφωνία για το «κούρεμα» του ελληνικού χρέους στο οποίο κατέληξαν κυβερνήσεις και τράπεζες, μετά από πολύωρες και κοπιαστικές διαπραγματεύσεις. Η Angela Merkel πρωτίστως και ο Nicolas Sarkozy επωμιστήκαν το βάρος της διαπραγμάτευσης από την πλευρά των κυβερνήσεων.

Σύμφωνα με τον αγγλικό τύπο, αυτό που είναι εξαιρετικά αβέβαιο είναι η ικανότητα της ελληνικής κυβέρνησης να διαχειριστεί την κρίσιμη κατάσταση και, κυρίως, να εμπνεύσει τους πολίτες παρέχοντας αξιοπιστία για την οριστική έξοδο από την κρίση. Όπως διευκρινίζουν οι FT, στην περίπτωση της Ελλάδας οι προοπτικές επαναφοράς της οικονομίας αποτελούν κρίσιμο στοιχείο της ελληνικής κυβέρνησης.

- “European debt crisis: IMF withholding Greek bailout funds -November 2 2011”, 2/11/2011, The Guardian
- “European debt crisis: MF Global files for bankruptcy protection”, 2/11/2011, The Guardian
- “Eurozone debt deal reaction - as it happened”, 27/10/2011, The Guardian
- “Greek crisis: Referendum cancelled as national unity talks continue”, 1/11/2011, The Guardian
- “Referendum turmoil threatens Greek government”, 1/11/2011, The Independent
- Chu B, “Which way will Greece vote?”, 1/11/2011, The Independent
- Featherstone K, “After Greece's referendum bombshell, where now?”, 2/11/2011, The Guardian
- Grierson G, “Shares slide amid Greek vote fears”, 1/11/2011, The Independent

- Mackintosh J, “Success or failure of EU summit hinges on Italy”, 27/10/2011, Financial Times
- Milne R, “Markets find eurozone deal short on detail”, 27/10/2011, Financial Times
- Wiesmann G, “Eurozone business-wary of foreign help”, 27/10/2011, Financial Times

Γαλλικός τύπος

Ο Γαλλικός τύπος σε δημοσιεύματά του σχετικά με τις αποφάσεις των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων του Οκτωβρίου επεσήμανε ότι, μετά από έντεκα Συνόδους Κορυφής μέσα σε είκοσι μήνες, κάθε φορά που υπάρχει μια «τελική» λύση στην κρίση του δημόσιου χρέους καλύτερο είναι να μην αποκαλείται «νίκη». Αν και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 27^{ης} Οκτωβρίου ολοκληρώθηκε με μια ολοκληρωμένη λύση, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές άγνωστες πτυχές στο σχέδιο που εγκρίθηκε. Όπως αναφέρθηκε από το Γάλλο Πρόεδρο Nicolas Sarkozy, μετά τη Σύνοδο Κορυφής «αποφύγαμε το πιστωτικό γεγονός». Σύμφωνα με δημοσιεύματα του γαλλικού τύπου, ο Γάλλος Πρόεδρος παίζει με τις λέξεις. Υποστηρίζεται ότι οι ιδιώτες επενδυτές (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, συνταξιοδοτικά ταμεία, κ.λπ.) καλούνται να αποποιηθούν «εθελοντικά» του 50% των απαιτήσεών τους για την Ελλάδα προκειμένου να μειωθεί το δημόσιο χρέος της χώρας στο 120% του ΑΕΠ το 2020 (αντί για 173%) και να καταστεί βιώσιμο. Αυτό αποτελεί μια απώλεια για τον ιδιωτικό τομέα πάνω από €100 δισ. από τα συνολικά €210 δισ. που διαθέτουν. Και τα ελληνικά ιδρύματα είναι αυτά που θα επηρεαστούν, αφού έχουν στην κατοχή τους περίπου €140 δισ. ομόλογα.

Σύμφωνα με το γαλλικό τύπο, αυτή η συμφωνία κατοχυρώνεται ως μια επιτυχία της Γερμανίδας Καγκελαρίου Angela Merkel. Το δίλλημα που τέθηκε ήταν «πιστωτικό γεγονός» δηλαδή πτώχευση της Ελλάδας και απώλεια του 100% των οφειλών ή «κούρεμα» ύψους 50%. Υπογραμμίζεται ότι το «κούρεμα» δεν ισχύει για τα επιπλέον €120 δισ. ευρώ ελληνικών ομολόγων που κατέχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), οι χώρες της Ε.Ε. και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Σε αντάλλαγμα για αυτό το κούρεμα, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας θα δανείσει 100 δισ. στην Ελλάδα έως το 2014 και θα παρέχει εγγυήσεις €30 δισ. ευρώ στις τράπεζες που δέχονται να δανείσουν ξανά την Ελλάδα. Ένα μέρος των €100 δισ. ευρώ θα διατεθούν για την ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών για να αποφευχθεί η πτώχευσή τους. Ως εκ τούτου θα εθνικοποιηθούν και θα ελέγχονται από την ευρωζώνη.

Η Γαλλία ελπίζει ότι οι αγορές δε θα φοβηθούν ότι θα συμβεί το ίδιο και για άλλες ευάλωτες χώρες της ευρωζώνης. Η ευρωζώνη βεβαιώνει ότι το «κούρεμα» είναι μια «εξαιρετική και μοναδική λύση» που εφαρμόζεται στην ελληνική περίπτωση και ότι όλα τα άλλα κράτη της ζώνης του ευρώ θα τιμήσουν τις υπογραφές τους. Με την απόφαση της 27^{ης} Οκτωβρίου οι τράπεζες δέχονται ένα σοβαρό πλήγμα καθώς καθίσταται αναγκαία η ανακεφαλαιοποίησή τους, λαμβάνοντας υπόψη την απώλεια της αξίας των ομολόγων που κατέχουν. Το EFSF θα είναι σε θέση να παρέχει ένα μέρος του κινδύνου απώλειας σε αντάλλαγμα για ένα χαμηλότερο επιτόκιο για το κράτος μέλος που αντιμετωπίζει πρόβλημα. Μπορεί να θεσμοθετηθεί ένα «ειδικό εργαλείο», το οποίο θα τροφοδοτείται όχι μόνο από τις τράπεζες αλλά και από χώρες όπως η Νορβηγία, η Κίνα, η Βραζιλία και η Ρωσία.

Σύμφωνα με δημοσιεύματα του Γαλλικού τύπου, η ευρωζώνη είναι πλέον αποφασισμένη να προχωρήσει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Μια νέα Συνθήκη πιθανόν

θα τεθεί στο τραπέζι το επόμενο έτος. Η Σύνοδος Κορυφής στην ευρωζώνη έχει ήδη θεσμοθετηθεί και θα συνέρχεται δύο φορές ετησίως, η Ε. Επιτροπή θα διορίσει έναν Επίτροπο για την εποπτεία των χωρών της Ευρωζώνης ενώ οι κυβερνήσεις έχουν δεσμευτεί να ενσωματώσουν στην εθνική τους νομοθεσία το Σύμφωνο Σταθερότητας το οποίο απαγορεύει ελλείμματα άνω του 3% του ΑΕΠ πριν από το τέλος του 2012. Τέλος, η Ε. Επιτροπή και το Eurogroup θα πρέπει να ενημερώνονται πριν από οποιαδήποτε «σημαντική» αλλαγή στη δημοσιονομική πολιτική ενός κράτους μέλους. Και, αν μια χώρα παραβιάζει το Σύμφωνο Σταθερότητας, η ζώνη του ευρώ θα επανεξετάζει το σχέδιο προϋπολογισμού πριν από την έγκρισή του και η εκτελεστική εξουσία της Ε.Ε. θα μπορεί να το τροποποιεί.

Ανεξάρτητα με την επίλυση της κρίσης του ευρώ η ευρωπαϊκή ήπειρος οδηγείται σε μεγάλες αναταράξεις. Σύμφωνα με έρευνα της εταιρείας Markit που δημοσιεύθηκε στον γαλλικό τύπο, η οικονομία στον χώρο της ΟΝΕ θα είναι σε ύφεση για δεύτερο συνεχή μήνα. Περισσότερο ανησυχητικό φαινόμενο, σύμφωνα με την προαναφερόμενη έρευνα είναι ότι η οικονομική ύφεση δεν περιορίζεται μόνο στις περιφερειακές χώρες, όπως είναι η Ελλάδα ή η Πορτογαλία. Ο ιδιωτικός τομέας στη Γαλλία, και ιδιαίτερα ο τομέας των υπηρεσιών, πλήττεται λόγω της απότομης και σημαντικής μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας. Επιπλέον οι παραγγελίες προς τη γαλλική βιομηχανία επιβραδύνθηκαν κατά το τρίτο τρίμηνο, επειδή οι προοπτικές της συνολικής εγχώριας και ξένης ζήτησης επιδεινωθήκαν σημαντικά. Αναφορικά με την ανεργία, μετά από μια μικρή διακοπή τον Αύγουστο, αυξήθηκε απότομα το Σεπτέμβριο, φθάνοντας νέο ρεκόρ από τότε που άρχισε η κρίση το 2008.

- Jean Quatremer, « Euro: le sommet européen restructure la dette grecque et ouvre la perspective fédérale », Libération, 28/10/2011.
- Luke Peillon, « Récession à l'horizon pour la zone euro », Libération, 27/10/2011.
- Pierre Roussel, « Le point de départ de la reconstruction européenne » Le Figaro, 26/10/2011

ΤΥΠΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

- Βερέμης Θ., «Κιβωτός για τις δύσκολες μέρες», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 9/10/2011
- Βερέμης Θ., «Ο Φιλελευθερισμός στις ΗΠΑ», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 13/11/2011
- Κουλουμπής Θ., «Καιρός για άλλη μια μεγάλη τομή του πολιτικού συστήματος», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 20/11/2011
- Κουλουμπής Θ., «Και μη χειρότερα», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 23/10/2011
- Κουλουμπής Θ., «Η προσαρμογή της εξωτερικής πολιτικής», 16/10/2011
- Ιωακειμίδης Π.Κ., «Η συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι εθνικιστικές παραπλανητικές κορόνες», Τα Νέα, 25/10/2011
- Ιωακειμίδης Π.Κ., «Οι ολέθριες συνέπειες...Τι θα σήμαινε για τη χώρα ενδεχόμενη έξοδος από το ευρώ», Τα Νέα, 23/9/2011
- Κουλουμπής Θ., «Καιρός για άλλη μια μεγάλη τομή του πολιτικού συστήματος»,
- Μαραβέγιας Ν., «Ανασύνταξη δυνάμεων μετά την ήττα», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 29/10/2011

- Μαραβέγιας Ν., «Η ανεργία και το μέλλον των νέων», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 2/10/2011
- Μαραβέγιας Ν., «Η ιστορία επαναλαμβάνεται;», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 16/10/2011
- Μαραβέγιας Ν., «Μεταξύ αναγκαίου και εφικτού», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 2/10/2011
- Μαραβέγιας Ν., «Περιμένοντας την 23η Οκτωβρίου 2011», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 23/10/2011
- Μαραβέγιας Ν., «Το «απροσδόκητο» μέγεθος της ύφεσης», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 9/10/2011
- Ροζάκης Χ., «Η έννοια της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και η ελληνική εξωτερική πολιτική», www.protagon.gr, 10/10/2011
- Τσούκαλης Λ., «Εθνική κυριαρχία σε μια χρεοκοπημένη χώρα», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 20/11/2011
- Τσούκαλης Λ., «Ο φόβος του ακροβάτη και το χαμένο δημοψήφισμα», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 6/11/2011
- Τσούκαλης Λ., «Και αν βγαίναμε επιτέλους από το καβούκι μας;», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 16/10/2011

ΞΕΝΟΣ

- “European debt crisis: IMF withholding Greek bailout funds -November 2 2011”, 2/11/2011, The Guardian
- “An important European step but still much to do”, 27/10/2011, Financial Times
- “Call for G20 leaders to be bold”, 31/10/2011, The Independent
- “China helps with euro bailout to gain global status”, 28/10/2011, The Independent
- “Do not rush to pawn the euro”, 30/10/2011, Financial Times
- “EFSF needs bigger bazooka to maximise its firepower”, 30/10/2011, Financial Times
- “Euro climbs on rescue plan”, 27/10/2011, Financial Times
- “European debt crisis: MF Global files for bankruptcy protection”, 2/11/2011, The Guardian
- “Eurozone debt deal reaction - as it happened”, 27/10/2011, The Guardian
- “Greek crisis: Referendum cancelled as national unity talks continue”, 1/11/2011, The Guardian
- “Referendum turmoil threatens Greek government”, 1/11/2011, The Independent
- “Sarkozy says Banks must end big payouts”, 30/10/2011, The Independent
- “Traders look to Fed’s call on monetary policy”, 1/11/2011, Financial Times
- Aglionby J, “Eurozone crisis: live blog”, 1/11/2011, Financial Times
- Atkins R, “Eurozone jobless at euro-era peak”, 30/10/2011, Financial Times
- Carnegy H, “Sarkozy warns on growth and austerity”, 25/10/2011, Financial Times
- Chisholm J, “Stocks slide as eurozone woes return to haunt investors”, 30/10/2011, Financial Times
- Chu B, “The global jobs crisis”, 1/11/2011, The Independent “Is the Coalition on course to reduce inequality?”, 1/11/2011, The Independent
- Chu B, “Which way will Greece vote?”, 1/11/2011, The Independent

- Cienski J, "Overview: Public finance reform is next big step", 1/11/2011, Financial Times
- Cotterill J, "The Papandreou plunge", 31/10/2011, Financial Times
- Dejevsky M, "The coming Franco-German split", 28/10/2011, The Independent
- Dennis N, "Euro eases as yen ends week of highs against dollar", 27/10/2011, Financial Times
- Dennis N, "Euro sinks as Greece calls bail-out poll", 1/11/2011, Financial Times
- Featherstone K, "After Greece's referendum bombshell, where now?", 2/11/2011, The Guardian
- Gray I, "High street banks focus on large loans", 27/10/2011, Financial Times
- Grierson G, "Shares slide amid Greek vote fears", 1/11/2011, The Independent
- Mackenzie K, "The 50% haircut", 27/10/2011, Financial Times
- Mackintosh J, "Fund managers, like protesters, hate banks", 26/10/2011, Financial Times
- Mackintosh J, "Success or failure of EU summit hinges on Italy", 27/10/2011, Financial Times
- Major J, "The price of the drift to fiscal union", 26/10/2011, Financial Times
- Marsh A, "Greek lessons from John Major, Latvia and Ireland", 27/10/2011, Financial Times
- McDermott, "China to Europe: that's a sure nice EFSF you have there", 27/10/2011, Financial Times
- Milne R, "Euphoria fades in the cold light of day", 27/10/2011, Financial Times
- Milne R, "Markets find eurozone deal short on detail", 27/10/2011, Financial Times
- Oakley D, "Italian borrowing costs stoke crisis fears", 30/10/2011, Financial Times
- Quentin P, "Crisis provides opportunity for fiscal union", 30/10/2011, Financial Times
- Quentin P, "Papandreou's gambit sparks eurozone alarm", 1/11/2011, Financial Times
- Rachman G, "Europe's fear of the Greek referendum", 1/11/2011, Financial Times
- Stephens P, "A return to the world of Hobbes", 27/10/2011, Financial Times
- Wagstyl S, "EMs gain on euro relief", 26/10/2011, Financial Times
- Wagstyl S, "Europe to China: please chip in", 26/10/2011, Financial Times
- Warrell A, "Cameron reviews links with European Union", 28/10/2011, Financial Times
- Warrell H, "Osborne calls for renewed momentum on eurozone", 27/10/2011, Financial Times
- Wiesmann G, "Eurozone business wary of foreign help", 27/10/2011, Financial Times
- Willem B, "Investors seek dollar havens", 30/10/2011, Financial Times
- Wolff G, "How to restore trust in the ECB", 1/11/2011, Financial Times
- Wolfgang M, "What saves the euro will kill the union", 30/10/2011, Financial Times

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Alex Warleigh-Lack & Ralf Drachenberg, "Spillover in a soft policy era? Evidence from the Open Method of Co-ordination in education and training", Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 7, 2011. Abstract: In this paper we re-examine early neofunctionalist concepts of spillover, spill-around and build-up, and apply them to the case of the Open Method of Co-ordination (OMC) in education and training policy.

We show that even an EU at 'the end of integration' can bind its Member States more closely together over time. In this way, we add to recent analyses of unanticipated spillover in 'hard' policies by showing that such can be the outcome of 'soft' policies too, and set out a hypothesis to guide future investigations.

- Archibugi D. & Filippetti A., "Is the Economic Crisis Impairing Convergence in Innovation Performance across Europe?", Journal of Common Market Studies, Volume 49, Issue 6. Abstract: Are EU Member States converging in terms of their innovative effort? To what extent is the current economic downturn impairing the convergence across the European Union countries in innovation performance? Using macro and micro data, this article shows that the EU Member States have converged in their innovative potential over the 2004–08 period. The economic crisis of Autumn 2008 has an impact on innovative investment in almost all EU countries, but the catch-up countries are the most affected, leading to increasing divergence. The danger of growing disparities in innovative capabilities may lead to divergence also in income and well-being. The article discusses some of the innovation policies that can be carried out at the EU level to facilitate cohesion.
- Forsberg T., "Normative Power Europe, Once Again: A Conceptual Analysis of an Ideal Type", Journal of Common Market Studies, Volume 49, Issue 6. Abstract: The concept of 'Normative Power Europe' (NPE) has become very popular for analysing the foreign policy and external relations of the European Union (EU). There is, however, confusion about what 'normative power' actually means, which is why the debate over whether the EU actually is or is not a normative power has not always been as fruitful as it could be. This article proposes two necessary starting points for more constructive discussion: a distinction between 'normative' and 'normal', and a distinction between 'power as a powerful actor' and 'power as ability to cause effects'. Furthermore, the article distinguishes between 'normative identity', 'normative interests', 'normative behaviour', 'normative means of power' and 'normative outcomes' as separate features of a normative power. There are also at least four different mechanisms through which normative power is exercised: by persuasion, by invoking norms, by shaping the discourse and by leading through example. The article concludes that normative power is best seen as an ideal type – one which the EU approximates more closely than other great powers.
- Baroncelli E., "The EU at the World Bank: Institutional and Policy Performance", Journal of European Integration Volume 33, Issue 6, 2011.
- Biava A., Drent M., Herd G. P., "Characterizing the European Union's Strategic Culture: An Analytical Framework", Journal of Common Market Studies, Volume 49, Issue 6.
- Blavoukos Sp. & Bourantonis D., "The EU's Performance in the United Nations Security Council", Journal of European Integration Volume 33, Issue 6, 2011.
- Busuioc M., Curtin D. & Groenleer M., "Agency growth between autonomy and accountability: the European Police Office as a 'living institution'?" Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 6, 2011.
- De Lange S. L. & Art D., "Fortuyn versus Wilders: An Agency-Based Approach to Radical Right Party Building", West European Politics, Volume 34, Issue 6, 2011.
- Dellmuth L. M., "The cash divide: the allocation of European Union regional grants", Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 7, 2011.

- Egeberg M. & Trondal J., “**EU-level agencies: new executive centre formation or vehicles for national control?**”, *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 6, 2011.
- Gillespie R., “**The Union for the Mediterranean: An Intergovernmentalist Challenge for the European Union?**”, *Journal of Common Market Studies*, Volume 49, Issue 6. Abstract: The Union for the Mediterranean (UfM) has had a troubled infancy. French ideas for enhanced Euro-Mediterranean co-operation, influenced by functionalism, actually brought increased disputation among the partners during its first two years. There has been deep disagreement over whether European Union (EU) Mediterranean policy should be based on common positions or accommodate French leadership ambitions. Adverse external conditions have affected the prospects of the infant UfM, but so too have intra-EU differences and problematical institutional structures.
- Grægera N. & Haugevika K.M., “**The EU’s Performance with and within NATO: Assessing Objectives, Outcomes and Organisational Practices**”, *Journal of European Integration* Volume 33, Issue 6, 2011. Abstract: This article assesses the EU’s performance as a security actor in the context of NATO, both at the institutional level and when acting as a bloc of member states within NATO. Informed by a definition of ‘performance’ as the ability to achieve preset objectives (effectiveness) in an efficient, relevant and viable manner, we observe that the EU’s performance in the context of NATO remains limited. This could be seen as a reflection of underlying political divergences between the two organisations, hampering systematic and formalised intra-institutional cooperation as well as effective cooperation between the EU member states in NATO. More importantly, it has resulted in the emergence of more informal and ad hoc EU practices in the context of NATO as well as parallel EU and NATO practices.
- Gulbrandsen C., “**The EU and the implementation of international law: the case of ‘sea-level bureaucrats’**”, *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 7, 2011.
- Hosli M. O., Mattila M., Uriot M., “**Voting in the Council of the European Union after the 2004 Enlargement: A Comparison of Old and New Member States**”, *Journal of Common Market Studies*. Abstract: This article explores voting patterns in the Council of the European Union between May 2004 and the end of December 2006, studying the full set of voting records for this institution. It analyses government vote choices in the Council on the basis of ordered logistic regression analysis, explaining the propensity of European Union (EU) Member States to vote ‘yes’, abstain from voting or vote ‘no’. The article explains voting behaviour in the Council on the basis of selected independent variables – notably, governments’ absolute and relative positions on the left–right policy dimension, support for European integration among domestic audiences, Member States’ population size, and their positions as either net beneficiaries of or net payers into the EU budget. The empirical analysis reveals that voting behaviour is markedly different for the group of older EU Member States compared to its newer ones, with some of the explanatory variables even displaying opposite signs for these two groups in the statistical analyses.
- John P., Bevan S. & Jennings W., “**The policy-opinion link and institutional change: the legislative agenda of the UK and Scottish Parliaments**”, *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 7, 2011.

- Jørgensen K. E., Oberthür S. & Shahin J., “**Introduction: Assessing the EU’s Performance in International Institutions – Conceptual Framework and Core Findings**”, *Journal of European Integration* Volume 33, Issue 6, 2011.
- Kirsch W. & Langner J., “**Invariably Suboptimal: An Attempt to Improve the Voting Rules of the Treaties of Nice and Lisbon**”, *Journal of Common Market Studies*.
- Kissack R., “**The Performance of the European Union in the International Labour Organization**”, *Journal of European Integration* Volume 33, Issue 6, 2011.
- Levi-Faur D., “**Regulatory networks and regulatory agencification: towards a Single European Regulatory Space**”, *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 6, 2011.
- Lord C., “**The European Parliament and the legitimization of agencification**”, *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 6, 2011. Abstract: The European Parliament (EP) has often criticized the agencification of the European Union. Yet in practice it often uses its legislative powers to strengthen the powers and independence of European agencies. To explain this paradox, this paper analyses the six cases where the 2004–2009 EP legislated to create a new European agency. It argues that the Parliament overcame some of its doubts about agencification by proposing amendments which brought the legislation closer to its own legitimization beliefs. Moreover, the EP has developed a substantial repertoire of amendments which it now more or less repeats every time it is confronted with a proposal for a new agency. Many of these amendments are designed to shore up control of agencies, sometimes in novel ways which suggest that the Parliament has in part made its peace with agencification by becoming more amenable to the control of agencies by methods involving multiple principals.
- Maggetti M. & Gilardi F., “**The policy-making structure of European regulatory networks and the domestic adoption of standards**”, *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 6, 2011.
- Mahoney C. & Beckstrand M. J., “**Following the Money: European Union Funding of Civil Society Organizations**”, *Journal of Common Market Studies*.
- Martin Koch & Alexandra Lindenthal, “**Learning within the European Commission: the case of environmental integration**”, *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 7, 2011. Abstract: This article analyses how the Directorates-General for Transport and Energy (DG TREN) and for Enterprise (DG ENTR) of the European Commission reacted to the demand to integrate environmental aspects into their activities. In doing so, we study the DGs – as suborganizations within an organization – through the lenses of organizational learning concepts. To reveal if, and to what extent, the observed reactions of both DGs towards environmental integration can be described as organizational learning, we develop a heuristic model that allows for a distinction between single-loop and double-loop learning as well as between compliant and non-compliant learning. Our empirical study detects different types of organizational learning by DG TREN and DG ENTR in three time periods between 1986 and 2004. Furthermore, our analysis shows that the modified strategies to foster environmental integration by the DG for Environment were important triggers for organizational learning in both DGs.
- Montpetit É., “**Between Detachment and Responsiveness: Civil Servants in Europe and North America**”, *West European Politics*, Volume 34, Issue 6, 2011.
- Oberthür S., “**The European Union’s Performance in the International Climate Change Regime**”, *Journal of European Integration* Volume 33, Issue 6, 2011. Abstract:

The performance of the European Union (EU) in international climate policy improved significantly over much of the 1990s and 2000s with respect to goal achievement (effectiveness) and relevance. However, the failure of the Copenhagen Summit in 2009 represented a major backlash for the EU. This article argues that internal factors – including in particular the development of internal climate policy – have mostly enhanced the EU's performance conditions, but can hardly account for the Copenhagen backlash. In contrast, situational and structural changes in the international configuration of climate politics first supported and then significantly impeded a good EU performance in the 2000s. Overall, distinguishing systematically between EU internal factors that are under the direct control of the EU itself and external conditions on which EU influence is more limited allows us to identify the evolution of the external political 'environment' of international EU leadership on climate change, and the failure of the EU to adapt its strategy timely to this evolving environment, as major forces underlying the Copenhagen backlash.

- **Princen S., "Agenda-setting strategies in EU policy processes"**, Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 7, 2011.
- **Rauh C., Kirchner A. & Kappe R., "Political Parties and Higher Education Spending: Who Favours Redistribution?"**, West European Politics, Volume 34, Issue 6, 2011.
- **Rittberger B. & Wonka A., "Introduction: agency governance in the European Union"**, Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 6, 2011.
- **Rumelili B., Keyman F. & Isyar B., "Multilayered Citizenship in Extended European Orders: Kurds Acting as European Citizens"**, Journal of Common Market Studies.
- **Shahin J., "The European Union's Performance in the International Telecommunication Union"**, Journal of European Integration Volume 33, Issue 6, 2011.
- **Sindbjerg Martinsen D., "Judicial policy-making and Europeanization: the proportionality of national control and administrative discretion"**, Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 7, 2011. Abstract: Judicial policy-making is having an increasing impact on political domains traditionally guarded by national sovereignty. This paper examines how the European judiciary has expanded Community competences into the policy domains of welfare and immigration, followed by subsequent Europeanization, against the preferences of the member governments. It finds that the principle of proportionality constitutes a most powerful means for the European Court to strike the balance between supranational principles and national policy conditions and administrative discretion. While the Court has previously been cautious to apply the principle beyond economic law, it no longer treads as reluctantly, instead generally limiting the inner core of national policy control, i.e. the capacity of the national executive to detail, condition and administer national policies in almost all domains.
- **Teperoglou Ef. & Tsatsanis Em., "A New Divide? The Impact of Globalisation on National Party Systems"**, West European Politics, Volume 34, Issue 6, 2011.
- **Thatcher M., "The creation of European regulatory agencies and its limits: a comparative analysis of European delegation"**, Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 6, 2011.
- **Van Schaik L., "The EU's Performance in the World Health Organization: Internal Cramps after the 'Lisbon cure'"**, Journal of European Integration Volume 33, Issue 6, 2011.

- **Verhoeff E. C. & Niemann A., "National Preferences and the European Union Presidency: The Case of German Energy Policy towards Russia"**, Journal of Common Market Studies. Abstract: This article analyses the formation and development of Member State preferences and positions before and during the European Union (EU) Presidency term. The empirical analysis focuses on the Federal Republic of Germany's policy concerning EU–Russian relations, especially regarding energy policy. The extent to which liberal intergovernmentalism (LI) furthers our understanding of state behaviour in the context of the EU Presidency is questioned. The findings suggest that LI adequately explains the formation of German positions prior to assuming office, as its policy objectives are chiefly influenced by domestic producers' interests. However, LI cannot satisfactorily account for German governmental action after taking on the Presidency role, during which time it largely downplayed domestic preferences. Instead, Presidency norms dominated its action. In this article, institutionalist approaches are drawn upon for a significantly enhanced understanding of governmental behaviour during the Presidency. Rational choice institutionalism (RCI) highlights Germany's restraint from defending its original domestic preferences due to rational calculation embedded in normative Presidency constraints. Sociological institutionalism (SI) accounts for the reprioritization of objectives through the 'taken-for-grantedness' of thoroughly internalized Presidency norms.
- **Wenzelburger G., "Political Strategies and Fiscal Retrenchment: Evidence from Four Countries"**, West European Politics, Volume 34, Issue 6, 2011.
- **Wessel R. A., "The Legal Framework for the Participation of the European Union in International Institutions"**, Journal of European Integration Volume 33, Issue 6, 2011. Abstract: This article addresses to what extent the current EU Treaties regulate the position of the EU in other international institutions. This is a legal question, which explains the strong focus on competences and treaty provisions. The main findings are therefore related to what the EU can do, how it can do this (and has done it), and what the division of competences is in relation to its member states. It is argued that legal competences matter and that they may influence the performance of the EU in international institutions. In that respect, it is concluded that the treaties do allow for the EU to be engaged in international institutions and even to become a full member of other international organizations or participate in treaty regimes, albeit that the treaties do not at all present the relevant provisions in any coherent fashion.
- **Wonka A. & Rittberger B., "Perspectives on EU governance: an empirical assessment of the political attitudes of EU agency professionals"**, Journal of European Public Policy, Volume 18, Issue 6, 2011, Abstract: European Union (EU)-level agencies have emerged as important actors on the EU's policy-making scene. To date, we know relatively little about the personnel working in EU agencies: what attitudes do EU agency staff members hold on issue-dimensions relevant for the EU integration process? How do they perceive of their role in EU policy-making? Moreover, we know little about the cohesiveness of attitudes of agency staff within and between different EU agencies. The aim of this contribution is conceptually and empirically descriptive. It draws on original data from an online survey of professionals working in EU agencies to gain insights into the attitudes held by EU agency staff on three substantive attitudinal dimensions: conceptions relating to legitimate and accountable EU governance, conceptions about the preferred level of centralization of political authority in the EU, as well as views on

economic governance in the EU. While the conceptual focus of this paper is on attitudes and not on behaviour, the attitudes held by EU agency staff and their relative homo- or heterogeneity is likely to affect perceptions and evaluations of the political environment and interpretations of the challenges agency staff members face in their substantive area of work. The findings of the survey will enable us to draw broader conclusions about the type and quality of accountability relationships as well as of the EU's democratic legitimacy. Moreover, the data will permit to inform arguments about the actor quality of EU agencies, which are often conceived as efficient institutional solutions to overcome credibility problems.

- Yesilkagit K., "Institutional compliance, European networks of regulation and the bureaucratic autonomy of national regulatory authorities," *Journal of European Public Policy*, Volume 18, Issue 7, 2011. Abstract: One important function of European regulatory networks (ERNs) is to provide national regulatory authorities (NRAs) with an institutional platform for coordinating the implementation and harmonization of Community law within the member states by issuing non-binding norms such as guidelines and standards. However, to what extent are NRAs successful in implementing these non-binding rules within their member states and what is the role of European networks of regulation? This article argues, and illustrates with a case study of the implementation of privacy norms in electronic health systems in the Netherlands, that next to the expertise generated by the relevant ERN, it was the institutional compliance of the Dutch government to the Privacy Directive that has substantially contributed to the bureaucratic autonomy of the Dutch Data Protection Authority.
- Young Al. R., "The Rise (and Fall?) of the EU's Performance in the Multilateral Trading System", *Journal of European Integration* Volume 33, Issue 6, 2011.

TEKMHPIΩΣH

- Abad J.M. and Galante J.H. (September 2011) "Spain's Constitutional Reform: What is seen and not seen" *CEPS Policy Brief No. 253* <http://www.ceps.be/book/spain%E2%80%99s-constitutional-reform-what-seen-and-not-seen>.
- Angelova B. and Bojnec Š. (October 2011) "Developments in the Agricultural and Rural Capital Market of the Former Yugoslav Republic of Macedonia" *Factor Markets Working Paper No. 9* <http://www.ceps.be/book/developments-agricultural-and-rural-capital-market-former-yugoslav-republic-macedonia>.
- Arbak E. (October 2011) "Will the financial transaction tax (FTT) enhance stability?" *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/will-financial-transaction-tax-ftt-enhance-stability>.
- Axyonova, V. (September 2011) "Supporting Civil Society in Central Asia: What Approach for the EU?" *EUCAM Commentary No. 17* <http://www.ceps.be/book/supporting-civil-society-central-asia-what-approach-eu>.
- Ayadi R. (October 2011) "A Three-Pillar Firepower to Solve the European Sovereign Crisis: A last chance!" *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/three-pillar-firepower-solve-european-sovereign-crisis-last-chance>.
- Ayadi R. and Sessa C. (October 2011) "What scenarios for the Euro-Mediterranean in 2030 in the wake of the post-Arab spring?" *MEDPRO Policy Paper No. 2*

<http://www.ceps.be/book/what-scenarios-euro-mediterranean-2030-wake-post-arab-spring>.

- Ayadi R., Arbak E. and De Groen W.P. (2011) *Business Models in European Banking: A pre-and post-crisis screening* Brussels: CEPS.
- Ayadi R., Arbak E., Naceur S.B. and Casu B. (2011) *Convergence of Bank Regulations on International Norms in the Southern Mediterranean: Impact on Bank Performance and Growth* Brussels: CEPS.
- Barysch K. and Tindale S. (September 2011) "Green, safe, cheap: Where next for EU energy policy?" *Report* http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/rp_003-2964.pdf.
- Beblavý M. (October 2011) "Why has the crisis been bad for private pensions, but good for the flat tax? The sustainability of 'neoliberal' reforms in the new EU member states" *CEPS Working Document No. 356* <http://www.ceps.be/book/why-has-crisis-been-bad-private-pensions-good-flat-tax-sustainability-%E2%80%98neoliberal%E2%80%99-reforms-new->.
- Bojnec Š. (October 2011) "Agricultural and Rural Capital Markets in the EU Candidate Countries: Croatia, the FYR of Macedonia and Turkey" *Factor Markets Working Paper No. 8* <http://www.ceps.be/book/agricultural-and-rural-capital-markets-eu-candidate-countries-croatia-fyr-macedonia-and-turkey>.
- Bojnec Š. (September 2011) "Agricultural and Rural Labour Markets in the EU Candidate Countries of Croatia, Former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey" *Factor Markets Working Paper No. 6* <http://www.ceps.be/book/agricultural-and-rural-labour-markets-eu-candidate-countries-croatia-former-yugoslav-republic-m>.
- Bojnec Š. (September 2011) "Land Markets in the EU Candidate Countries of Croatia, Former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey" *Factor Markets Working Paper No. 1* <http://www.ceps.be/book/land-markets-eu-candidate-countries-croatia-former-yugoslav-republic-macedonia-and-turkey>.
- Brisard S. (September 2011) "The European Court of Justice: Empowered after Lisbon" *EPIN Working Paper No. 31* <http://www.ceps.be/book/european-court-justice-empowered-after-lisbon>.
- Burtraw D. (September 2011) "US Climate Change Policy Efforts" *CEPS Policy Brief No. 255* <http://www.ceps.be/book/us-climate-change-policy-efforts>.
- Carrera S., Guild E. and Merlino M. (October 2011) "The Canada-Czech Republic Visa Dispute two years on" *CEPS Paper in Liberty and Security in Europe* <http://www.ceps.be/book/canada-czech-republic-visa-dispute-two-years>.
- Ciaian P. and Pokrivcak J. (September 2011) "Do agricultural subsidies crowd out or stimulate rural credit institutions? The Case of CAP Payments" *Factor Markets Working Paper No. 4* <http://www.ceps.be/book/do-agricultural-subsidies-crowd-out-or-stimulate-rural-credit-institutions-case-cap-payments>.
- Ciaian P., Falkowski J., d'Artis K. and Pokrivcak J. (September 2011) "Productivity and Credit Constraints: Firm-Level Evidence from Propensity Score Matching" *Factor Markets Working Paper No. 3* <http://www.ceps.be/book/productivity-and-credit-constraints-firm-level-evidence-propensity-score-matching>.
- De Grauwe P. (October 2011) "Eurozone Bank Recapitalisations: Pouring water into a leaky bucket" *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/eurozone-bank-recapitalisations-pouring-water-leaky-bucket>.

- De Grauwe P. (September 2011) “Balanced budget fundamentalism” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/balanced-budget-fundamentalism>.
- De Groen W.P. (October 2011) “A closer look at Dexia: The case of the misleading capital ratios” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/closer-look-dexia-case-misleading-capital-ratios>.
- Emerson M. (October 2011) “East goes right, South goes left” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/east-goes-right-south-goes-left>.
- Emerson M. (October 2011) “The Political and Legal Logic for Palestinian Statehood” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/political-and-legal-logic-palestinian-statehood>.
- Emmanouilidis J.A. (October 2011) “Cutting four Gordian knots A preliminary assessment of the first round of summits” *Post-Summit Analysis* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1356_post-summit_analysis_-_24_october_2011.pdf.
- Emmanouilidis J.A. (October 2011) “The complex end of a summit marathon” *Commentary* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1360_the_complex_end_of_a_summit_marathon.pdf
- Emmanouilidis J.A. and Zuleeg F. (September 2011) “Yes, but... – defining a vision after the Karlsruhe verdict” *Commentary* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1330_defining_a_vision_after_the_karlsruhe_verdict.pdf.
- Fischer C., Torvanger A., Sterner T. and Stigson P. (September 2011) “How should support for climate-friendly technologies be designed?” *CEPS Policy Brief No. 254* <http://www.ceps.be/book/how-should-support-climate-friendly-technologies-be-designed>.
- Gros D. (October 2011) “A liquid Europe?” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/liquid-europe>.
- Gros D. (October 2011) “The pitfalls of official first-loss bond insurance” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/pitfalls-official-first-loss-bond-insurance>.
- Gros D. and Mayer Th. (September 2011 –updated) “Debt Reduction without Default” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/debt-reduction-without-default-0>.
- Gros D., Barnebeck Andersen Th. and Barslund M. (September 2011) “Can Greece ‘grow solvent’?” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/can-greece-grow-solvent>'.
- Janeska V. and Bojnc Š. (September 2011) “Rural Labour Market Developments in the Former Yugoslav Republic of Macedonia” *Factor Markets Working Paper No. 5* <http://www.ceps.be/book/rural-labour-market-developments-former-yugoslav-republic-macedonia>.
- Janning J. (September 2011) “Where have all the flowers gone? Europe’s strategic puzzle in the Mediterranean” *Commentary* http://epc.eu/documents/uploads/pub1332_where_have_all_the_flowers_gone.pdf.
- Kaczyński P.M. (October 2011) “Poland and Slovakia: Drawing the same lesson from two different events?” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/poland-and-slovakia-drawing-same-lesson-two-different-events>.
- Koster F., McQuinn J., Siedschlag I. and Van Vliet O. (September 2011) “Labour Market Models in the EU” *NEUJOBS Special Report No. 1* <http://www.ceps.be/book/labour-market-models-eu>.
- Lannoo K. (October 2011) “The case for a euro-TARP” *CEPS Commentary* <http://www.ceps.be/book/state-aid-lessons-2008-troubled-asset-relief-program-euro>.

- Missiroli A. (September 2011) “The rise of anti-EU populism: why, and what to do about it” *Policy Brief* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1331_the_rise_of_anti-eu_populism.pdf.
- Molino E. (September 2011) “The EU budget in an era of austerity: setting the example or compensating for national spending cuts?” *Paper* presented at the workshop ‘The post-2013 financial perspectives: re-thinking EU finances in times of crisis’ http://epc.eu/documents/uploads/pub_1341_bugdet.pdf.
- Molino E. and Zuleeg F. (October 2011) “What role for local and regional authorities in the post-2013 budgetary framework?” *Paper* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1354_what_role_for_local_and_regional_authorities.pdf.
- Molino E. and Zuleeg F. (September 2011) “Analysis of the Multiannual Financial Framework (MFF) 2014-2020” *Paper* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1344_analysis_of_the_mff_2014-2020.pdf.
- Myyrä S., Pietola K. and Heikkilä A.-M. (October 2011) “Farm-level Capital: Capital positions, structures, the dynamics of farm-level investments, capital accumulation and leverage positions” *Factor Markets Working Paper No. 7* <http://www.ceps.be/book/farm-level-capital-capital-positions-structures-dynamics-farm-level-investments-capital-accumul>.
- O’Donnell C.M. (October 2011) “Britain and France should not give up on EU defence co-operation” *Policy Brief* http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/pb_csdp_24oct11-3907.pdf.
- Obholzer L. (October 2011) “A Call to Members of the European Parliament: Take transparency seriously and enact the ‘legislative footprint’” *CEPS Policy Brief No. 256* <http://www.ceps.be/book/call-members-european-parliament-take-transparency-seriously-and-enact-legislative-footprint>'.
- Paul A. and Belmega V. (September 2011) “The EU and Ukraine – Where to next?” *Policy Brief* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1333_the_eu_and_ukraine.pdf.
- Paul A. and Rzayeva G. (October 2011) “Azerbaijan – The key to EU energy security” *Commentary* http://epc.eu/documents/uploads/pub_1357_azerbaijan_-_the_key_to_eu_energy_security.pdf.
- Pickard L. (September 2011) “The Supply of Informal Care in Europe” *ENEPRI Research Report No. 94* <http://www.ceps.be/book/supply-informal-care-europe>.
- Pietola K., Myyrä S. and Heikkilä A.-M. (September 2011) “The Penetration of Financial Instability in Agricultural Credit and Leveraging” *Factor Markets Working Paper No. 2* <http://www.ceps.be/book/penetration-financial-instability-agricultural-credit-and-leveraging>.
- Pyykko E. (October 2011) “Review of the Payment Services Directive: The question of surcharges” *ECRI Policy Brief No. 5* <http://www.ceps.be/book/review-payment-services-directive-question-surcharges>.
- Salter M.B. and Mutlu C.E. (October 2011) “The ‘Next Generation’ Visa: Belt and braces or the emperor’s new clothes?” *CEPS Paper in Liberty and Security in Europe* <http://www.ceps.be/book/next-generation-visa-belt-and-braces-or-emperor-s-new-clothes>
- Tindale S. (October 2011) “EU climate policies without an international framework” *Policy Brief* http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/pb_climate_21oct11-3892.pdf.

- Κολοβός Α.Κ. (Σεπτέμβριος 2011) «Εθνική οργάνωση για την εκμετάλλευση του Διαστήματος: επιλογές για τους λήπτες αποφάσεων» *Κείμενο εργασίας Νο. 22/2011* http://www.eliamer.gr/wp-content/uploads/2011/09/22_2011_WORKING-PAPER-Alexandros-Kolovos.pdf.
- Τριαντόπουλος Χρ. (Σεπτέμβριος 2011) «Η οικονομική αλληλεγγύη στην ΟΝΕ (αλλά) σε όρους ασκούμενης πολιτικής...», *Poleconomix* <http://www.poleconomix.gr/portal/pages/2269>.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- 24/11/2011: Παρουσίαση του βιβλίου του καθηγητή Π. Ε. Πετράκη (Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, ΕΚΠΑ) με τίτλο **“The Greek Economy and the Crisis - Challenges and Responses”** (Springer Heidelberg Dordrecht London New York 2011). Ομιλητές: καθηγητής Σταύρος Θωμαδάκης (Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, ΕΚΠΑ), Θεόδωρος Βάρδας (Πρόεδρος Συνδέσμου Επιχειρήσεων Λιανικής Πώλησης Ελλάδος /ΣΕΛΠΕ), Φαίδων Ταμβακάκης (Συγγραφέας και Διευθύνων Σύμβουλος της Alpha Trust), Αλκμάν Γρανίτσας (Dow Jones Newswires, Contributor to The Wall Street Journa.).
- 10/11/2011: Το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και η Γερμανική Πρεσβεία στην Αθήνα έχουν την τιμή να σας προσκαλέσουν σε εκδήλωση με θέμα **«Η πολιτικό ισχύς των μέσων κοινωνικής δικτύωσης: ενισχύεται η δημοκρατία από τα ψηφιακά μέσα;»**, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο.
- 7-20/11/2011: Το Center for Global Politics του Freie Universität στο Βερολίνο σε συνεργασία με το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) διοργανώνει εκπαιδευτικό σεμινάριο με θέμα: **«Ελλάδα και Τουρκία σε μια διευρυμένη Ευρώπη που αλλάζει – Ποιος ο ρόλος της ΕΕ;»**. Το σεμινάριο θα πραγματοποιηθεί στην και η γλώσσα εργασίας θα είναι η αγγλική, Αθήνα
- 3-5/11/2011: Η Ελληνική Κοινωνιολογική Εταιρεία διοργανώνει εκπαιδευτικό σεμινάριο με θέμα: **«Ελληνική Κοινωνία 1975-2010: Μετασχηματισμοί, Ανακατατάξεις, Προκλήσεις.»**
- 20/10/2011: Με αφορμή την έκδοση των βιβλίων του Πάνου Καζάκου *Μετά το Μνημόνιο. Οικονομική Πολιτική στην Ελλάδα υπό Διεθνή Έλεγχο* και των Παναγιώτη Λιαργκόβα & Σπύρου Ρεπούση *Κρίση, Δανεισμός και Χρεοκοπία*, οι Εκδόσεις Παπαζήση και το Βιβλιοπωλείο Ιανός διοργάνωσαν εκδήλωση με θέμα **«Οικονομική κρίση στην Ελλάδα. Υπάρχει διέξοδος;»**, Βιβλιοπωλείο ΙΑΝΟΣ.
- 10/10/2011: Το ΙΣΤΑΜΕ-ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ διοργάνωσε διάλεξη με θέμα: **«Πολιτικές ισότητας των φύλων στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το εθνικό πρόγραμμα για την ουσιαστική ισότητα 2010-2013»**, Αθήνα
- 13/10/2011: Η Ελληνική Εταιρεία Πολιτικής Επιστήμης και οι Εκδόσεις Παπαζήση με αφορμή την έκδοση των βιβλίων της Καλλιόπης Σπανού **«Δημόσιες Πολιτικές στην Ελλάδα: όψεις και Αντιφάσεις»** και των Στέλλα Λαδή & Βασιλική Νταλάκου **«Ανάλυση Δημόσιας Πολιτικής»** διοργανώνουν εκδήλωση με θέμα **«Δημόσια Πολιτική. Θεωρία και Πράξη στην εποχή της κρίσης»**. Ομιλητές: Δ. Παπούλιας (ομότιμος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών), Δ. Σωτηρόπουλος (Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών), Καλλιόπη Σπανού (Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών), Στέλλα Λαδή (Λέκτορας Παντείου Πανεπιστημίου). Συντονιστής: Μιχάλης Σπουρδαλάκης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΕΕΠ

1. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- Ανδρέου, Γιώργος, Συνοχή και διαρθρωτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Παπαζήσης, Αθήνα 2002.
- Διαμαντικός, Κων/νος - Τριαντόπουλος, Χρήστος, Το Διαδίκτυο στην υπηρεσία της έρευνας, Εκδόσεις Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2006.
- Διαμαντικός, Κωσταντίνος, Θεωρία και πρακτική της αξιολόγησης Προγραμμάτων, δράσεων και πολιτικών, Παπαζήσης, Αθήνα 2007.
- Λούση, Εμμανουέλα, Η κοινοτική περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδας, Παπαζήσης, Αθήνα 2002
- Καζάκος, Πάνος, Αναθεώρηση του συντάγματος και Οικονομία. Δοκίμιο οικονομικής ανάλυσης των συνταγματικών θεσμών, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2007.
- Καζάκος, Πάνος, Στη Μέση του Δρόμου; Η Ελλάδα και η Πρόκληση της Ανταγωνιστικότητας, Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις, Αθήνα 2005.
- Κοτσιαρός, Αθανάσιος, "www.ΠολιτικόΙσλάμ.online.tr" Η ηλεκτρονική παρουσία του Τούρκικου πολιτικού Ισλάμ στο διαδίκτυο, Παπαζήσης, Αθήνα 2004.
- Κουτσιαράς, Νίκος, Η Λήψη Αποφάσεων σε μια Οικονομική Ένωση. Υποδείξεις με αφετηρία τη σύγχρονη οικονομική θεωρία της πολιτικής, Παπαζήσης, Αθήνα 2003.
- Κουτσιαράς, Νίκος, Ποιος ελπίζει ή φοβάται τις Βρυξέλλες; Η ρυθμιστική παρέμβαση της Ε.Ε. στις αγορές εργασίας, Παπαζήσης, Αθήνα 2004.
- Μιχαλάκη Σ. & Φιλίνης Κ., «Τι συμβαίνει στο βασίλειο της Δανιμαρκίας. Ευελιξία με ασφάλεια και οι επιδόσεις της αγοράς εργασίας», Παπαζήσης, Αθήνα, 2009.
- Μπότσιου, Κων/να, Μεταξύ ΝΑΤΟ και ΕΟΚ. Η Ευρώπη σε αναζήτηση μιας αμυντικής και πολιτικής ένωσης, 1949-1957, Παπαζήσης, Αθήνα 2002.
- Koutsiaras, Nikos, Understanding Economic and Monetary Union, Institute of European Integration and Policy, Metamesonykties Ekdoseis, Athens 2005.
- Τριαντόπουλος, Χρήστος, Εποπτεία τραπεζικού συστήματος: Η ευρωπαϊκή εμπειρία και το νέο κανονιστικό πλαίσιο, Παπαζήσης, Αθήνα 2008.

2. ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α. Μέλη ΔΕΠ και Συνεργάτες από άλλα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα

- Διαμαντόπουλος, Χρήστος, "Διοικητικές αντιλήψεις και Διοικητικά συστήματα: Αγγλοαμερικάνικη και ευρωπαϊκή παράδοση". WP. A01/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0106
- Καζάκος, Πάνος, "Ανταγωνιστικότητα, Ανάπτυξη και Απασχόληση. Εθνικές δυνατότητες και προτεραιότητες.", WP. A03/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0304
- Καζάκος, Πάνος, "Στη Μέση του Δρόμου; Η Ελλάδα και η Πρόκληση της Ανταγωνιστικότητας", 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/Met.Ekd.pdf
- Κουτσιαράς, Νίκος, "Η στρατηγική της Λισαβόνας και η έκθεση Kok: Μεταξύ οικονομικής σκοπιμότητας και πολιτικής ορθότητας", WP. A02/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0205
- Λάβδας, Κώστας - Χρυσόχου, Δημήτρης, Νέες κατευθύνσεις στη μελέτη της ευρωπαϊκής πολιτείας, WP. A02/06 (2006) στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0206
- Μαραβέγιας Ν., «Σε αναζήτηση ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ύπαιθρο», WP. A01/08 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0108.pdf
- Τζιφάκης, Νικόλαος - Φακιολάς, Ευστάθιος Τ. "Οι επιχειρήσεις ειρήνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Δυτικά Βαλκάνια", WP. A02/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0204
- Ananiadis, Blanca, "From Lisbon to Lisbon: Narratives of Social Europe". UACES 37th Annual Conference and 12th Research Conference, WP. A02/07, 2007 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0207
- Attina, Fulvio, *Building the Union: an evolutionist interpretation*, IEIP-EKEM (Conf.) 09 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)09.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)09.pdf)
- Bellamy, Richard, *New modes of democracy: Can there be EU Democracy without parties or political representation?* IEIP-EKEM (Conf.) 08 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)08](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)08)
- Castiglione, Dario, *Notes on "The role of political identity in European integration"*, IEIP-EKEM (Conf.) 07 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)07.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)07.pdf)
- Diamantopoulos, Christos, "Thoughts on logical positivism, simon's decision theory and the aristotelian teleology", WP. A01/07, 2007 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0107
- Kaczynski, Piotr Maciej, "Polish Dilemmas on the New European Union Treaty", *Institute of Public Affairs*(Warsaw)στο eeep.pspa.uoa.gr/IPA.pdf.
- Kassimatis, George, *Common cultural roots - The cornerstone of the European Union* IEIP-EKEM (Conf.) 05, στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)05.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)05.pdf)
- Kazakos, Panos, *After the Constitutional Debacle: What way ahead for the Union?*, IEIP-EKEM (Conf.) 10, στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM\(Conf.\)10.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM(Conf.)10.pdf)
- Kazakos, Panos, *Europeanisation, Public Goals and Group Interests: Convergence Policy in Greece, 1990-2003* στο eeep.pspa.uoa.gr/WEP.pdf
- Kazakos, Panos, *Scenarios for the future of Europe*, WP. A01/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0105
- Koutsiaras, Nikos - Andreou, George, *Small can be beautiful: The EU budget - and the financial perspectives for 2007-2013*, WP. A01/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-A0104

- **Manitakis, Antonis**, *The impasses in constitutionalising the EU and the perspective of moving from the shared sovereignty of states to "condominium" of peoples*, IEIP-EKEM (Conf.) 02 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 02](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 02)
- **Pagoulatos, George**, *Deepening vs Widening: Revisiting the dilemma*, IEIP-EKEM (Conf.) 06 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 06.pdf](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 06.pdf)
- **Papadopoulou, Lina**, *Lost in "translation" or, how political visions IEIP-EKEM (Conf.) 04: regarding the future of Europe are "translated" into constitutional arrangements*
- **Taylor, Paul**, *The State of European Integration: a view on the present and future perspective*, IEIP-EKEM (Conf.) 01 στο [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 01](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 01).
- **Trechsel, Alexander**, *The Swiss model: a bonanza for EU studies*, IEIP-EKEM (Conf.) 03, [eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM \(Conf.\) 03](http://eeep.pspa.uoa.gr/IEIP-EKEM (Conf.) 03)
- **B. Ερευνητές και Επιστημονικοί Συνεργάτες Ε.Ε.ΕΠ**
- **Λούκας, Γιάννης**, "Η παγκόσμια διατροφική κρίση και η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης", WP. B01/08:
- **Διαμαντικός, Κωνσταντίνος - Λαμπρίδης, Παναγιώτης**, "Η Αναζήτηση της Ειρήνης στο Αιγαίο: Μια Συνολική Αποτίμηση της Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και Ασφάλειας στις Ελληνοτουρκικές Σχέσεις", WP. B08/04_2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0804
- **Διαμαντικός, Κωνσταντίνος**, *Θεωρία και μέθοδοι αξιολόγησης κοινωνικό - οικονομικών παρεμβάσεων*, WP. B05/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0506
- **Μανούζας, Ζήσης**, "Μείωση των ωρών εργασίας: Είναι αποτελεσματικό μέτρο για την αύξηση της απασχόλησης;", WP. B07/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0704
- **Ματσουκά, Κλεοπάτρα**, *Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Προβλήματα, Προοπτικές, Προκλήσεις*, WP. B04/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0406
- **Μπουρικός, Δημήτρης**, *Ζητήματα κοινωνικοασφαλιστικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα. Επισημάνσεις και προτεινόμενη βιβλιογραφία*, WP. B03/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0306
- **Παπούλιας, Ευάγγελος**, *Διεθνές και Ευρωπαϊκό πλαίσιο της εθνικής πολιτικής μουσείων. Περιπτωσιολογική μελέτη Αρκαδίας*, WP. B01/07, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0107
- **Σκάλκος, Δημήτρης**, "Από τον Ρεπουμπλικανικό Φιλελευθερισμό στη Δημοκρατία των Ελευθεριών: Μία προσέγγιση ανα-σημασιοδότησης της "φιλελεύθερης σοσιαλδημοκρατίας", WP. B02/07, 2007 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0207
- **Σοφού, Στεργούλα**, "Η Αναπτυξιακή Βοήθεια ως μέσο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Περίπτωση των Λυτικών Βαλκανίων", WP. B06/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0604
- **Τριαντιδής, Αρης**, "Οικονομικές προεκτάσεις της περιφερειακής ολοκλήρωσης στα Βαλκάνια", WP. B05/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0504
- **Andreou, George**, *Regional Policy in Greece Sectoral Case Study The Operational Programme "Competitiveness"*, WP. B01/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0104
- **Choros, Panagiotis**, *Political Conditionality in the European Neighbourhood Policy: The Case of the Southern Mediterranean* WP. B02/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0205
- **Demiri, Eleni - Vlioras, Evangelos**, *The Greek Contribution to CFSP and Civilian Crisis Management*, WP. B02/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0204
- **Frangakis, Nikos - Papayannidis, A.D. - Demiri, Eleni - Vlioras, Evangelos**, *FORNET CFSP Annual Report 2004-Greece*, WP. B03/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0304
- **Kotsiaros, Athanasios**, *The change of the Greek foreign policy strategy towards Turkey: the Greek official political discourse*, WP. B01/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B106
- **Petrelli, Marina - Vallianatou, Anna**, *The medium-small and big member states: willing enough to draw common positions during the European Convention and IGC debate on CFSP and ESDP?*, WP. B02/06, 2006 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B206
- **Triantafillou, Martha**, *Forecasting conflicts with the use of event data: The Greek-Turkish case of Imia*, WP. B04/04, 2004 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0404
- **Trantidis, Aris**, *Interests, Ideas and Norms: The Strategy of 'Symbiosis' in the European Neighbourhood Policy*, WP. B03/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0305
- **Trinquelle Isabelle**, "La spécificité de la gestion des déchets dans les îles au regard du droit communautaire" στο eeep.pspa.uoa.gr/IsabelleTrinquelle-French.pdf
- **Vallianatou, Anna**, *The Iraq crisis: did the fourth EU-Greek Presidency follow a problem solving approach?*, WP. B01/05, 2005 στο eeep.pspa.uoa.gr/WP-B0105

Κείμενα εργασίας Μονάδα Τουρκίας

- **Kotsiaros, Athanasios**, "Turkish National Elections 2007: Choosing between democracy and authoritarianism", RUT-WP03/07, 2007 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP03.07.pdf>
- **Κοτσιαρός, Αθανάσιος (επ.)**, «Η Ευρωπαϊκή Κοινή Γνώμη και η Τουρκία: Διαπραγμάτευση ενάντια στη θέληση των ευρωπαίων πολιτών;» RUT-WP02/07, 2007 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP02.07.pdf>
- **Τριαντόπουλος, Χρήστος**, «Τουρκική οικονομία: Το τρένο του 2006 θα εκτροχιαστεί το 2007;», (2007) RUT-WP01/07 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP01.07.pdf>
- **Τσαπακίδης, Χρήστος**, «Οι Ρωσοτουρκικές Σχέσεις στη Μεταψυχροπολεμική Εποχή: Επαναπροσδιορισμός και Νέες Τάσεις», RUT-WP04/07, 2007 στο <http://eeep.pspa.uoa.gr/RUT-WP04.07.pdf>